

לקוטי תורה • פרשת בהר • מאמר 3

ביאור הדברים ע"פ את שבתותי כו'

ביאור על המילים "את שבתותי תשמורו"

את השבת "שומרים" ואת המקדש "יראים", משום שהשבת היא אור מקיף והתורה היא אור פנימי, ושניהם נמשכים מאותו אור אין סוף. בצמצום הוסתר האור הזה באותיות, ברשימו, שממנו נמשכה כל מדרגה עד אדם קדמון; השבת מעלה כל עולם בחזרה אל האור שממנו בא: שבת תתאה מעלה את העולמות התחתונים לאצילות, ושבת עילאה מעלה את אדם קדמון לאור אין סוף — העלייה שלשמה ירדו הנשמות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/behar/3

הנקודה

את השבת "שומרים" ואת המקדש "יראים", משום שהשבת היא אור מקיף והתורה היא אור פנימי, ושניהם נמשכים מאותו אור אין סוף. בצמצום הוסתר האור הזה באותיות, ברשימו, שממנו נמשכה כל מדרגה עד אדם קדמון; השבת מעלה כל עולם בחזרה אל האור שממנו בא: שבת תתאה מעלה את העולמות התחתונים לאצילות, ושבת עילאה מעלה את אדם קדמון לאור אין סוף — העלייה שלשמה ירדו הנשמות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ביאור זה מסביר את המאמר שקדם לו על "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו". הוא פותח בשמות האלוקיים: כשם ששמו של אדם נצרך רק ביחס לאחרים, כך שם מחבר את האור לכלים, כפי שאותיות מלבישות רעיון אך אינן חלק מעצמותו. לאחר מכן מוסבר הצמצום: אור אין סוף לא הסתלק, אלא חדל להתגלות דרך האותיות, והאותיות שנותרו בלי אור גלוי הן הרשימו. כל מה שמדרגת חכמה ועד אדם קדמון, ואף החכמה שלמעלה ממנו, נמשך מרשימו זה, "שמו" של הקב"ה, ולכן ביחס אליו הוא "נברא". השבת היא עליית העולמות אל מקורם. שבת תתאה, בדומה לשנת השמיטה, מעלה את בריאה, יצירה ועשיה לאצילות באמצעות ביטול; שבת עילאה מעלה את המדרגות שבאצילות, ואת אדם קדמון, לאור אין סוף. שתיהן אורות מקיפים, מתנה שיש לשמור עליה: "תשמורו". התורה היא אור פנימי, המתגלה בקרבת האדם, ולכן נאמר עליה "תיראו". הנשמות ירדו כדי לזכות לשבת עילאה, שתתגלה בשלמות לעתיד לבוא.

מבנה

1	שמות, אותיות ורשימו	11-3
	שם אלוקי מחבר את האור לכלים, כפי שאותיות מלבישות רעיון אך אינן חלק מעצמותו. בצמצום חדל אור אין סוף להתגלות דרך האותיות, והאותיות שנותרו בלי אור גלוי הן הרשימו, ה"שמות".	
2	"בורא קדושים"	7-4
	כל מדרגות החכמה, עד אדם קדמון ולמעלה ממנו, נמשכות מהרשימו, "שמן", ולכן הן בריאה יש מאין ביחס למאציל: אצילות היא אדם דעשיה, עקודים הם אדם דיצירה, ואדם קדמון הוא אדם דבריאה.	
3	ירידת הנשמות ושתי השבתות	10-8
	נשמות ששורשן ב"מחשבה" יורדות כדי לעלות למעלה יותר. המפתח הוא השבת, עליית העולמות: שבת תתאה מעלה את בריאה, יצירה ועשיה לאצילות באמצעות ביטול, ושבת עילאה מעלה את המדרגות שבאצילות, ואת אדם קדמון, לאור אין סוף.	
4	שנת השמיטה ו"תשמורו"	13-11
	שנת השמיטה ממחישה את שבת תתאה, שבה האדם והבהמה שווים לפני אצילות. השבת היא מתנה מהקב"ה שיש לשמור עליה, ואור מקיף שכמו ידיעת הקב"ה מקיף את האדם בלי לכפות עליו.	
5	שני סוגי מקיף: לעתיד לבוא	15-14
	מקיף קרוב מעורר את האדם, ומקיף רחוק אינו מעורר אותו; שבת תתאה היא המקיף הקרוב, ושבת עילאה היא המקיף שלמעלה ממנו. גילוייה הגלוי לעתיד לבוא הוא תכלית ירידת הנשמות.	

אדם קדמון הוא למעלה משאר המדרגות "מכל מלאכתו אשר עשה", אך הוא כלול בשאר המדרגות "מכל מלאכתו אשר ברא", כשם שבינה היא למעלה מ"שבת" ובה בעת היא עצמה "שבת שבתון".

המקדש הוא התורה, אור פנימי המתגלה בקרבת האדם ומביא לידי יראה, ואילו השבת היא אור מקיף. "אני הוי"י מלמד ששניהם נמשכים מאותו אור אין סוף.

סדר האותיות ההפוך בתפילת מוסף של שבת הוא האור של האותיות העולות מלמטה, דרך התי"ו ש"רשמה רושם" עבור עתיק, עד שהשבת עצמה "עולה בשבת שלה".

הארה אינה גורעת ממקורה, כשם שמחשבות אינן גורעות מהנפש, ולכן ההארה מאור אין סוף נקראת "אותיות"; אולם, שלא כמו מחשבות של אדם, היא אינה מלבישה את הקב"ה ואינה מקיפה אותו.

מו ש ג י ם

שם שם

מה שמחבר אור אלוקי לכליו. כשם ששמו של אדם קיים כדי שיקראו לו וכדי שיתגלה לאחרים, ואינו עצמותו, כך גם שם אלוקי אינו העצמות עצמה.

אותיות אותיות

לבושים של רעיון: הן מעבירות אותו אל המדות ואל אחרים, אך אין בינן לבין עצמותו שום השוואה. למעלה, השמות הם אותיות.

רשימו רשימו

מה שנותר אחרי הצמצום: האותיות, שנותרו בלי האור שהיה גלוי בהן. כל מדרגה עד אדם קדמון באה לעולם ממנו.

צמצום צמצום

לא הסתלקות של אור אין סוף, הממלא את הכול, אלא הסתרתו, כך שאינו מתגלה עוד דרך האותיות.

אדם קדמון אדם קדמון

המדרגה הראשונית שלמעלה מאצילות, מקור עשר הספירות, הנקראת "אדם דבריה" משום שגם היא בריאה יש מאין ביחס למאציל.

שבת תתאה ושבת עילאה שבת תתאה ושבת עילאה

שבת תתאה מעלה את בריאה, יצירה ועשיה, וכן את מלכות דאצילות, לאצילות; שבת עילאה מעלה את המדרגות שבאצילות ולבסוף את אדם קדמון לאור אין סוף.

אור מקיף ואור פנימי אור מקיף ואור פנימי

אור שמקיף את האדם בלי להיכנס לתוכו, כמו השבת, הוא אור ש"שומרים" עליו; אור שמתגלה בתוכו, כמו התורה, הוא אור ש"יראים" מפניו.

ביטול ביטול

המדרגה שלמעלה מאהבה ויראה, "ונחנו מה" של משה, שבאמצעותה העולמות התחתונים עולים ונכללים באצילות.

קטע 1 • 11-3

שמות, אותיות ורשימו

1 ביאור הדברים¹ ע"פ את שבתותי² כו'. ענין תשמרו ותיראו יוכן בהקדים ענין בחי' שם שארז"ל [שאמרו

רבותינו זכרונם לברכה] עד שלא נברא העולם³ היה הוא ושמו לבד.⁴

ביאור הדברים על הפסוק "את שבתותי" וכו'. את משמעותם של "תשמרו" ו"תיראו" נבין לאחר שנקדים ונבאר את עניינה של בחינת שם, כפי שאמרו חז"ל: "עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד".

מאמר זה הוא ביאור למאמר הקודם על הפסוק "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו". כדי להסביר מדוע יש לשמור את השבת ולירא מן המקדש, הוא פותח בביאור עניינו של "שם" אלוהי, על יסוד האמירה שלפני הבריאה היו רק הקב"ה ושמו.

כי הנה השמות הם המחברים האורות עם הכלים, פי' עד"מ שם האדם שבו ועל ידו הוא פונה לקוראי בשמו אבל כשהוא בפני עצמו אינו צריך לשמו כלל,

השמות הם המחברים בין האורות לכלים. כלומר, על דרך משל, שמו של אדם: באמצעותו ובעזרתו הוא פונה אל הקוראים לו בשמו; אך כשהוא לעצמו, אין לו כל צורך בשם.

שם הוא הדבר המחבר אור אלוהי לכלי שדרכו הוא פועל. המשל הוא שמו של אדם: הוא זקוק לו רק ביחס לאחרים, הקוראים לו בו ואליהם הוא פונה; כשהוא לבדו, אין לו בו צורך.

נמצא ענין בחי' השם הוא שבו ועל ידו ממשיכים אותו שיהיה נמשך ומתגלה. כמו כן יוכן למעלה ענין השמות הוא שהם המחברים האורות עם הכלים.

נמצא שעניינה של בחינת השם הוא שעל ידו ובאמצעותו ממשיכים את האדם, כך שהוא נמשך ומתגלה. כך יוכן גם למעלה: השמות הם המחברים בין האורות לכלים.

השם הוא אפוא האמצעי שבאמצעותו האדם נמשך אל אחרים ומתגלה להם. באותו אופן, שמותיו של הקב"ה הם האופן שבו אורו נמשך אל הכלים ומתגלה דרכם.

(ועי' מ"ש בד"ה בעצם היום הזה⁵ יצאו⁶ כל צבאות בפי' בא דשם נת' [נתבאר] דשאר השמות מלבד שם הוי' הם בכלים דע"ס [דעשר ספירות].

(ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "בעצם היום הזה יצאו כל צבאות", בפרשת בא, שם הוסבר ששאר השמות, מלבד שם הוי', נמצאים בכלים של עשר הספירות.

ההפניה שבסוגריים היא למאמר בתורה אור על הפסוק ביציאת מצרים: "בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי'". שם הוסבר שכל שם מלבד הוי' נמצא "בכלים" של עשר הספירות, כלומר קשור למידה אלוהית מסוימת.

אך מבואר במ"א בשם הבעש"ט [הבעל שם טוב]⁷ ני"ע [נשמתו עדן] דאין ר"ל [רוצה לומר] שהשמות הן הכלים עצמן דהא הכלים הם המדות והשם קאי להבורא עצמו שהוא עצמו כביכול נקי אל

אך במקום אחר הוסבר בשם הבעל שם טוב נשמתו עדן, שאין הכוונה שהשמות הם הכלים עצמם, שהרי הכלים הם המידות, ואילו השם מתייחס לבורא עצמו, שכן הוא עצמו, כביכול, נקרא א-ל,

הסתייגות זו מובאת בשם הבעל שם טוב: שם אינו הכלי עצמו. הכלים הם מידותיו של הקב"ה, ואילו שם מציין את הבורא עצמו; כאשר קוראים לו א-ל, הוא עצמו נקרא כך, ולא המידה.

וכמאמר אליו ולא למדותיו^{8,9} אלא מ"ש שהשמות הן בהכלים פ"י שהם החיות וההארה מאור א"ס המלוכש בהכלי ומחיה את הכלי כי הכלים יש בהן חיות מאור א"ס מלבד האור המלוכש בהם.¹⁰

וכמאמר: "אליו ולא למידותיו". אלא, מה שנאמר שהשמות נמצאים בכלים פירושו שהם החיות וההארה מאור אין סוף המלוכש בכלי ומחיה אותו; שהרי בכלים יש חיות מאור אין סוף, נוסף על האור המלוכש בהם.

"אליו ולא למידותיו" הוא העיקרון שלפיו פונים בתפילה לקב"ה עצמו, ולא לספירות. לכן, "השמות נמצאים בכלים" פירושו שכל שם הוא החיות מאור אין סוף המחיה את הכלי עצמו, להבדיל מן האור המלוכש בכלי ופועל באמצעותו.

וזהו ענין שאר השמות שאינן נמחקין אמנם שם הוי' הוא המשכת האור בהכלי שמחבר וממשיך האור (בהכלי).

וזהו ענינם של שאר השמות שאין למוחקם. ואילו שם הוי' הוא המשכת האור לתוך הכלי: הוא מחבר את האור לכלי וממשיך אותו לתוכו.)

משום כך שמות אלה נמנים עם השמות שאסור למוחקם על פי ההלכה: כל אחד מהם הוא חיות אלוקית, ולא כלי בלבד. שם הוי' שונה גם הוא: הוא עצם המשכת האור לתוך הכלי, השם המאחד ביניהם.

והנה ענין השמות למעלה הם בחי' האותיות ע"ב [שם ע"ב] ס"ג [שם ס"ג] מילוי יודי"ן מילוי ההי"ן כו' והנה עד"מ למטה אף שהתהוות האותיות הוא מן השכל עכ"ז [עם כל זה]

והנה, השמות שלמעלה הם בחינת האותיות: שם ע"ב, שם ס"ג, מילוי יודי"ן, מילוי ההי"ן וכו'. והנה, על דרך משל למטה, אף שהאותיות מתהוות מן השכל, אף על פי כן

השמות שלמעלה מורכבים מאותיות: שם הוי' במילויים השונים שלו, כגון ע"ב, שנכתב ביודי"ן, ס"ג, והמילוי בהי"ן — ב"ן. כדי להמחיש מהן אותיות, פונה אדמו"ר הזקן למשל מלמטה: אותיות המחשבה והדיבור של האדם נובעות משכלו.

אין מהות האותיות מערך מהות השכל כלל שהשכל עצמו הוא מהות השכלה וההשכלה מעורר את המדות להיות מתאוה עד"מ למה שהשכל מורה שהוא טוב

מהות האותיות אינה דומה כלל למהות השכל. שהרי השכל עצמו הוא מהות ההשכלה, וההשכלה מעוררת את המדות, כך שאדם מתאוה, למשל, למה שהשכל מראה לו שהוא טוב.

ובכל זאת, האותיות הן ממדרגה אחרת מהשכל. השכל הוא ההשכלה עצמה, וההשכלה היא שמעוררת את הרגשות: האדם מתאוה למה שהשכל מראה לו שהוא טוב.

ונמצא שהמדות יש להם שייכות ממש להשכל ומתאחדים זע"ז [זה עם זה / זה על זה] אבל אין כן האותיות שהם רק לבושים להשכל.

נמצא שלמדות יש קשר ממשי עם השכל, והן מתאחדות זו עם זו; אך לא כך האותיות, שהן רק לבושים לשכל.

לכן הרגשות קשורים באמת לשכל ונעשים דבר אחד אתו. האותיות הן רק לבושים: הן מלבישות את השכל, אך אינן מעצמותו.

(וכמו הלבוש שאינו מתאחד כ"כ [כל כך] עם המלוכש בו וכלבוש תחליפם ויחלופו¹¹ אבל התאחדות המדות עם השכל הוא כמו התאחדות הגוף עם הנפש שהיו לאחדים ממש

(כמו לבוש, שאינו מתאחד כל כך עם מי שלובש אותו, ו[כמו שכתוב:] "כלבוש תחליפם ויחלופו". אבל התאחדות המדות עם השכל היא כמו התאחדות הגוף עם הנפש, שנעשו ממש לדבר אחד.

הלבוש אינו נעשה אחד עם מי שלובש אותו, ואפשר להחליפו, כפי שנאמר בתהלים על השמים: "כלבוש תחליפם". לעומת זאת, הרגש והשכל מתאחדים כפי שהגוף והנפש מתאחדים לכדי יצור חי אחד.

והיינו לפי שהאותיות הם בחי' דומם משא"כ המדות ועמ"ש בפי' בראשית ע"פ וייצר¹² כו' ובד"ה בכ"ה בכסלו¹³ בפי' וישב גבי חומת בת ציון, ועמ"ש מענין לבוש וגוף בד"ה זכור ושמור¹⁴ בדבור אחד נאמרו).

והיינו מפני שהאותיות הן בחינת דומם, שלא כמו המדות. וראה מה שכתוב בפרשת בראשית על הפסוק "וייצר" וכו', ובמאמר המתחיל "בכ"ה בכסלו", בפרשת וישב, בעניין "חומת בת ציון"; וראה מה שכתוב בעניין לבוש וגוף במאמר המתחיל "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו").

האותיות הן "דומם": צורות קבועות שאין להן חיות משל עצמן, ואילו הרגשות חיות מכוח השכל שמניע אותן. הסוגריים מפנים לשלושה מאמרים בתורה אור העוסקים באותיות ובהבדל שבין לבוש לגוף.

דהיינו שמ"מ אי אפשר לתפוס את השכל רק ע"י אותיות והם בחי' לבושים הפנימים שגם המדות שבאדם אין מקבלים שפע השכל להיות נמשך במדה אלא ע"י האותיות שהרי מחשבה שחושב השכל הוא בחי' אותיות.

כלומר, אף על פי כן אי אפשר לתפוס את השכל אלא באמצעות אותיות, והן בחינת הלבושים הפנימיים. שהרי גם מדותיו של אדם אינן מקבלות את השפעת השכל באופן שתימשך לתוך המדה אלא באמצעות האותיות, שכן המחשבה שבה האדם חושב את השכל היא בחינת אותיות.

ובכל זאת, האותיות הכרחיות. אפשר לתפוס רעיון רק באמצעות אותיות, מפני שגם המחשבה עצמה מורכבת מאותיות; אלה הם "הלבושים הפנימיים" של הנפש, וגם הרגשות מקבלים את השפעת השכל רק באמצעות אותיות המחשבה.

(ועד"ז יובן ענין השמות למעלה כמו שם ע"ב [שם ע"ב] דיודי"ן הוא המביא אור דחכמה שיתלבש בכלי החכמה כמו שהאותיות מחברים השכל והמדות עד"מ).

(וכך יובן גם ענין השמות למעלה: למשל, שם ע"ב דיודי"ן הוא המביא את אור החכמה להתלבש בכלי החכמה, כשם שהאותיות מחברות, בדרך משל, את השכל והמדות.)

כך גם למעלה: שם ע"ב, שם הוי' במילוי יודי"ן, הוא המביא את אור החכמה אל תוך כלי החכמה. הוא פועל למעלה את מה שהאותיות פועלות באדם, בהעבירן את השכל אל הרגש.

והנה עפ"ז [על פי זה] יובן מעט מ"ש בע"ח [בעץ חיים] בענין הצמצום¹⁵ שהיה באור א"ס ונשאר מקום פנוי¹⁶ (כמ"ש בשער עגולים ויושר ענף ב')

והנה, לפי זה יובן מעט ממה שכתוב בעץ חיים בענין הצמצום שהיה באור אין סוף, ונשאר מקום פנוי (כמו שכתוב בשער עיגולים ויושר, ענף ב').

כעת אדמו"ר הזקן מיישם זאת לענין הצמצום. בעץ חיים מבואר שלפני העולמות מילא אור אין סוף את הכול, והוא צמצם את עצמו והותיר "מקום פנוי" שבו יכלו להתקיים עולמות מוגבלים.

ואיתא באוצ"ח [באוצרות חיים] בתחלתו בהג"ה [בהגהה] דמ"ש מקום פנוי וחלל הוא לאו דוקא כי נשאר שם רשימו מהאור,

ונאמר באוצרות חיים, בתחילתו, בהגהה, שמה שכתוב "מקום פנוי וחלל" אינו כפשוטו, כי נשאר שם רשימו מן האור;

הגהה בתחילת אוצרות חיים מסייגת את הדברים: ה"חלל" אינו ריק ממש. נשאר בו רשימו, כלומר רושם או עקבה של האור.

אבל לגבי הא"ס נקי חלל ובע"ח [ובעץ חיים] אינו מבואר ענין הרשימו רק בס פר עמק המלך ביאר זה שהוא בחינת אותיות רל"א שערים פנים ואחור כו'

אבל ביחס לאין סוף הוא נקרא חלל. ובעץ חיים לא מבואר מה עניינו של הרשימו; רק בספר עמק המלך הוא ביאר זאת: שזו בחינת אותיות, רל"א שערים, פנים ואחור וכו'.

הוא נקרא חלל רק ביחס לאור אין סוף עצמו. עץ חיים אינו מבאר מהו הרשימו; עמק המלך הוא שמבאר זאת: אלו אותיות, רל"א "שערים" — צירופים של עשרים ושתיים האותיות, כשכל צירוף נכתב בשני הסדרים, "פנים ואחור".

[ועי' מזה ג"כ בזהר הרקיע כפ' בראשית על דט"ו ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם. ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ אני ישנה ולבי ער¹⁷. בענין האותיות שאלוני כו'¹⁸

[ועיין על כך גם בזהר הרקיע, על פרשת בראשית, דף ט"ו, ובמק"מ שם. ועיין לעיל על הפסוק "אני ישנה ולבי ער", בעניין "שאלוני" וכו'.]

מראי מקום נוספים: זהר הרקיע ומקדש מלך, שני פירושים על הזוהר, על דף ט"ו בפרשת בראשית; וכן המאמר הקודם על "אני ישנה ולבי ער". במאמר ההוא נדרש הביטוי "האותיות" שבפסוק "שאלוני על העתידות" במשמעות של אותיות, המביאות את אור אין סוף מהעלם לגילוי.

והיינו שהצמצום היה שלא יהיה גילוי האור א"ס ע"י האותיות, וז"ש [וזהו שכתוב] בע"ח [בעץ חיים] שהאור נסתלק ופ"י דאיך שייך נסתלק כי אינו בגדר מקום,

כלומר, הצמצום היה בכך שלא יהיה גילוי של אור אין סוף באמצעות האותיות. וזוהי [המשמעות של] מה שכתוב בעץ חיים, שהאור הסתלק. והביאור הוא: כיצד אפשר לומר "הסתלק", הרי הוא אינו מוגבל למקום?

כלומר, הצמצום פירושו שאור אין סוף אינו מתגלה עוד באמצעות האותיות. כשעץ חיים אומר שהאור "הסתלק", אין הכוונה לתנועה במרחב, שהרי אור אין סוף אינו נתון במקום כלשהו שממנו יוכל להתרחק.

ועוד דהלא את השמים ואת הארץ אני מלא¹⁹ כתיב אלא דר"ל [דרוזה לומר] שהוא בבחי' העלם ואינו מתגלה ע"י האותיות ולא

ועוד, הרי כתוב: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא". אלא הכוונה היא שהוא במצב של העלם, ואינו מתגלה באמצעות האותיות, ולא

יתר על כן, ה' אומר: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא" — אין מקום שבו הוא אינו נמצא. לכן "הסתלק" פירושו שהאור נעשה נסתר ואינו מתגלה באמצעות האותיות.

כמו קודם הצמצום שהיה נמשך ומתגלה האור ע"י האותיות רק האותיות לבד נשארים בלי גילוי האור וזהו ענין הרשימו כו'.

כפי שהיה לפני הצמצום, כשהאור נמשך והתגלה באמצעות האותיות; רק האותיות לבדן נשארות, בלי גילוי האור. וזהו משמעות הרשימו וכו'.

לפני הצמצום האור האיר בגלוי באמצעות האותיות; לאחריו האותיות נשארות, אך האור אינו מתגלה בהן. אותיות בלי אור גלוי — זהו הרשימו.

דהנה עד"מ למטה הרי האותיות מהותן ועצמותן אינן ערוך למהות השכל. רק שהם כמו לבוש לבד ויכולים להבין על ידם השכל.^{20, 21}

הנה, בדרך משל למטה, האותיות מצד מהותן ועצמותן אינן דומות כלל למהות השכל. הן רק כמו לבוש, ובאמצעותן אפשר להבין את השכל.

נחזור למשל: במהותן, האותיות אינן דומות כלל לשכל שהן נושאות. הן רק לבוש, שבאמצעותו אפשר להגיע להבנת השכל.

2 והיינו מי שהוא חכם. אבל מי שאינו חכם ואין לו לב להבין השכל רק מ"מ תופס ומשיג האותיות לבד הרי השכל הוא בבחי' הסתלקות ממנו לגמרי היינו בבחי' העלם.

כלומר, הדבר אמור במי שהוא חכם. אבל מי שאינו חכם ואין לו לב להבין את הרעיון, אלא בכל זאת תופס ומשיג את האותיות בלבד — הרעיון נעלם ממנו לגמרי, והוא נמצא במצב של הסתר.

המשל מתחדד: האותיות מעבירות רעיון רק למי שהוא חכם. מי שחסר הבנה, אף שהוא מסוגל לקרוא ולהשיג את האותיות, הרעיון עצמו נסתר ממנו לחלוטין ונעלם ממנו.

ואע"פ [ואף על פי] שתופס האותיות הרי הם מצד עצמן אינן שייכים למהות השכל כלל אי"כ השכל הוא בבחי' העלם והסתלקות ממנו ומה שתופס האותיות זהו כמו רשימו בלבד.

ואף שהוא תופס את האותיות, אין להן מצד עצמן כל קשר למהות הרעיון. אם כן, הרעיון נסתר ממנו ונעלם ממנו, ואילו תפיסת האותיות היא כמו רשימו בלבד.

מאחר שאין באותיות מצד עצמן דבר ממהות הרעיון, מה שאדם כזה תופס הוא רק רושם ממנו, כמו רשימו. זהו דימוי לרשימו שנותר לאחר הצמצום: אותיות שנותרו, בעוד האור שנשא נסתר.

3

ויובן זה יותר כמו עד"מ בדיבור תוספת שהשכלת ר"י [רבינו יצחק] בעל התוספת²² נכתבה בדיו ונייר הרי אין הדיו ונייר מערך מהות השכלת ר"י [רבינו יצחק] המונחת ומיוחדת עמובגנזי מרומים רק שהחכם והלומד יוכל

הדבר יובן טוב יותר באמצעות משל מהערה בתוספות: התובנה של ר"י בעל התוספות נכתבה בדיו על נייר, אך הדיו והנייר אינם בני ערך כלל למהות התובנה של ר"י, הגנוזה ומיוחדת עמו באוצרות מרום; אלא שאדם חכם ולמדן יכול

המשל מתחדד באמצעות דוגמה: הערה בתוספות של ר"י. תובנתו נותרת עמו "באוצרות מרום", ואילו הדיו והנייר שבהם היא נרשמה שייכים לסדר אחר לגמרי; רק אדם חכם ולמדן יכול להגיע אל התובנה באמצעותם.

להבין ולעמוד על ההשכלה ע"י אמצעות האותיות (והיינו לפי שהוא חכם ויש לו לב להבין מצד עצמו) עם היותן גשמיים בדיו ונייר.

להבין ולהשיג את התובנה באמצעות האותיות (כלומר, מפני שהוא חכם ויש לו לב להבין בכוחות עצמו), אף שהן גשמיות, עשויות דיו ונייר.

קורא כזה מגיע אל התובנה באמצעות האותיות רק מפני שהוא חכם ויש לו "לב להבין" בכוחות עצמו. האותיות הגשמיות אינן מספקות את ההבנה.

אכן מי שאינו חכם לא יבין כלום מההשכלה ואף שתופס האותיות היטב מ"מ ההשכלה היא בהעלם והסתלקות ממנו כיון שאין ההשכלה מערך מהות האותיות מצד עצמן.

אבל מי שאינו חכם לא יבין דבר מן התובנה; ואף שהוא תופס היטב את האותיות, התובנה נותרת בהסתר ובהסתלקות ממנו, שכן מהות התובנה אינה בת ערך למהותן של האותיות מצד עצמן.

מי שאינו חכם יכול לקרוא כל אות נכון ובכל זאת לא להבין דבר. התובנה נשארת נסתרת ומסולקת ממנו, מפני שאין לה כל שייכות לאותיות מצד עצמן.

וכך עד"ז יובן הנמשל למעלה בענין הצמצום שנסתלק האור להיות בבחי' העלם היינו שלא ניתן להיות גילוי האור ע"י האותיות,

וכך יובן גם הנמשל למעלה, בעניין הצמצום: האור הסתלק ונעשה בהסתר, כלומר, לא ניתנה אפשרות שהאור יתגלה באמצעות האותיות

זהו הנמשל למעלה: בצמצום האור "הסתלק" במובן זה שנכנס להסתר. האותיות אינן מגלות אותו עוד.

(כמו עד"מ למטה שהרי ע"י האותיות לא יובן השכל כלל רק למי שהוא חכם ומבין מצד רוח חכמתו ובינתו,

(כמו במשל למטה: הרעיון אינו מובן כלל באמצעות האותיות, אלא רק למי שחכם ומבין מכוח רוח החכמה והבינה שלו;

הסוגריים חוזרים על נקודת המשל. למטה, האותיות מעבירות רעיון רק למי שחכם ומבין אותו מכוח רוח החכמה והבינה שלו.

אבל הרי יש מי שתופס האותיות לבד ואינו מבין השכל כלל. וכך עד"מ למעלה הצמצום הוא שלא יהיה גילוי האור רק האותיות עצמן).

אבל יש מי שתופס את האותיות לבדן ואינו מבין כלל את הרעיון. וכך גם במשל למעלה: הצמצום פירושו שהאור אינו מתגלה, ורק האותיות עצמן נשארות).

יש מי שאוחז באותיות בלי להבין את הרעיון. כך גם למעלה: לאחר הצמצום האותיות עצמן נשארות, אך האור אינו מתגלה באמצעותן.

וזהו צמצום עצום שהאור א"ס נסתלק שהרי הוא בבחי' העלם ממש רק רשימו נשאר והוא ענין האותיות ואותן האותיות הן הנק' שמות.

וזהו צמצום עצום: אור אין סוף הסתלק, שהרי הוא מצוי בהסתר ממש; רק רשימו נשאר, והוא ענין האותיות, ואותן אותיות נקראות שמות.

משום כך הצמצום נקרא עצום: אור אין סוף נסתר ממש, ורק הרשימו — האותיות — נשאר. האותיות האלה הן הנקראות "שמותיו" של הקב"ה.

וכמש"ש [וכמה שכתוב שם] בע"ה [בעליו השלום]²³ שם ס"ג [שם ס"ג] וכו' ומיו"ד אחרונה שבשם ס"ג [שם ס"ג] נתהווה עולם התהו. וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר בראשית דט"ו בקע ולא בקע²⁴ כו'.

וכפי שהוא כותב שם, בעמק המלך: שם ס"ג וכו', ומהיו"ד האחרונה שבשם ס"ג התהווה עולם התהו. וזהו [פירוש] הכתוב בזהר, בראשית, דף ט"ו: "בקע ולא בקע" וכו'.

עמק המלך (שמו מקוצר כאן, כפי שמסביר הערת קה"ת) מייחס את התהוות עולם התהו ליו"ד האחרונה של שם ס"ג, הוי' במילוי שערך 63. גם דברי הזוהר על השלב הראשון בבריאה, שבו האור הנסתר "בקע ולא בקע" את האוויר, מתפרשים באותה דרך: אור שמתגלה ובכל זאת נשאר נסתר.

(ובביאור האדרא מהאריז"ל [מהאריזי זכרוננו לברכה] עמש"ש [עיין מה שכתוב שם] דקכ"ח סע"ב [סוף עמוד ב] תי"ו רשים רשימו לעתיק יומין²⁵ כו' וז"ל [וזה לשוננו] מ"כ מהרב זלה"ה [זכרוננו לחיי העולם הבא] הנה כבר ידעת כי תוך בחינה אחרונה שבמאציל²⁶ נעשה מציאות כל העולמות וכאלו נאמר דרך משל מל' שבמל'

(ובביאור האדרא מאת האריז"ל, עליו השלום, ראו מה שכתוב שם בדף 128, סוף עמוד ב: "תי"ו רשם רשימו לעתיק יומין" וכו'. ואלה דבריו: "מצאתי כתוב מאת הרב ז"ל: הרי כבר ידעת שבתוך הבחינה האחרונה שבמאציל נוצרה מציאותם של כל העולמות; וכאילו נאמר, לשם המחשה, מלכות שבמלכות

בהערת סוגריים נוספת מובא לימוד שנמצא כתוב בשם הרב, האריז"ל, בפירושו למילים באדרא "תי"ו רשם רשימו לעתיק יומין". כל העולמות נוצרו בתוך "הבחינה האחרונה שבמאציל", שאפשר לכנותה, לשם המחשה בלבד, "מלכות שבמלכות" של אין סוף.

שבא"ס עם היות שאין צודק ח"ו [חס ושלום] שום תואר וספירה בא"ס, נמצא שהתי"ו אחרונה שבכל האותיות היא האצילה הכל ומכאן השורש שגם בעולם האצילות מל' דא"ק [דאדם קדמון] יורדת ונעשה עתיק בראש א"א והוא ת' שבסוף אותיות א"ק [אדם קדמון]

של אין סוף, אף שאין, חלילה, שום תואר או ספירה שיכולים לחול על אין סוף. נמצא שהתי"ו, האחרונה מכל האותיות, היא שהאצילה את הכול. ומכאן השורש לכך שגם בעולם האצילות מלכות דאדם קדמון יורדת ונעשית עתיק בראש אריך אנפין; והיא התי"ו שבסוף אותיות אדם קדמון.

זו המחשה בלבד, שכן אי אפשר לייחס לאין סוף שום תואר או ספירה. התי"ו, האחרונה באותיות, מייצגת את הבחינה האחרונה הזאת, ש"האצילה את הכול"; דפוס זה חוזר באצילות, שם מלכות, הבחינה האחרונה של אדם קדמון, יורדת ונעשית עתיק בראש אריך אנפין.

וזהו תי"ו רשים רשימו לע"י ולכן האותיות מתחילים בתשר"ק שהם בסוד חותם המתהפך והבן זה מאד עד כאן מצאתי כתוב בשם הרב זלה"ה [זכרוננו לחיי העולם הבא] עכ"ל [עד כאן לשוננו] שם.

וזהו תי"ו רשם רשימו לעתיק יומין". לכן האותיות מתחילות בתשר"ק, שהן בסוד חותם מתהפך; והבן זאת היטב. עד כאן מצאתי כתוב בשם הרב ז"ל. עד כאן לשוננו שם.

לכן אומרת האדרא שהתי"ו "רשם רשימו" לעתיק: הבחינה האחרונה של המדרגה העליונה נעשית הראשונה של המדרגה התחתונה. משום כך אפשר להתחיל את האותיות מתשר"ק, סדר האותיות ההפוך, כמו חותם שהטבענו יוצאת בהיפוך, כך שסופו נראה תחילה.

ולפמשי"כ [ולפי מה שכתוב] מובן כי גם כללות האותיות כולם הם רק בחי' היותר אחרונה אלא שהתיי' היא גי' בחי' האחרונה שבהאותיות והיא האצילה הכל וז"ש [וזהו שכתוב] ד"מ [דרך משל] מלי שבמלי כו' וזהו תי"ו רשים רשימו כו')²⁷

ולפי מה שכתוב מובן שגם כללות האותיות כולן היא רק הבחינה האחרונה ביותר, אלא שהתיי' היא גם הבחינה האחרונה שבאותיות, והיא שהאצילה את הכול. וזהו מה שכתוב, "לשם המחשה, מלכות שבמלכות" וכו'; וזהו "תיי' רשם רשימו" וכו').

אדמו"ר הזקן מסיק מכאן שכל האותיות יחד הן הבחינה האחרונה ביותר שבמאציל, ובתוך האותיות התיי' היא האחרונה מכולן. משום כך נאמר בדוגמה המצוטטת "מלכות שבמלכות": הבחינה האחרונה שבתוך הבחינה האחרונה.

קטע 2 • 41-7

"בורא קדושים"

4 ב ומעתה יובן ענין בורא קדושים ישתבח שמך ומבואר למעלה הפי' שכל בחי' הקדושים שברום המעלות בעולמות עליונים התהוותן הוא

2. כעת יובן עניינן של המילים "בורא קדושים, ישתבח שמך". כפי שהוסבר לעיל, כל הבחינות של הקדושים, הנמצאים בשיא המעלות בעולמות העליונים, באות לידי מציאות

הסעיף השני מחיל את כל האמור על מילות הברכה שלפני קריאת שמע של שחרית: "בורא קדושים, ישתבח שמך". כפי שהוסבר במאמר הקודם, גם ה"קדושים" שבעולמות העליונים, במעלות הנישאות ביותר, באים לידי מציאות רק מ"שמו" של ה'.

רק מבחי' שמך שהם אינן ערוך למהותו ועצמותו והם בריאה יש מאין וקאי גי' על נשיי' [נשמות ישראל] שעלו במחשבה שהוא בחי' אותיות שנק' שמך כו'.

רק מבחינת "שמך", שכן אין להם שום ערך והשוואה למהותו ועצמותו, והם בריאה — יש מאין. הדברים מוסבים גם על נשמות ישראל, שעלו במחשבה, שהיא בחינת האותיות הנקראת "שמך" וכו'.

השם, האותיות, אינו בערך למהותו של ה'; לכן כל מה שנוצר ממנו הוא בריאה, יש מאין. הדברים מוסבים גם על נשמות ישראל, שעלו במחשבה: גם המחשבה היא אותיות, ולכן אף היא נקראת "שמך".

5 והענין כי קדש היינו בחיי חכמה שהיא הנק' קדש.²⁸ ופיי קדושים לשון רבים וכמאמר וקדושים בכל יום יהללך סלה היינו כי יש בחיי חכמה עד רום המעלות היינו חכמה דאצילות חכמה דעקודים חכמה דא"ק [אדם קדמון]

ההסבר הוא ש"קודש" הוא בחינת חכמה, הנקראת קודש. ופירוש "קדושים" בלשון רבים, כמו במאמר "וקדושים בכל יום יהללך סלה", הוא שיש בחינת חכמה עד רום המעלות: חכמה דאצילות, חכמה דעקודים וחכמה דאדם קדמון,

"קודש" הוא כינוי לחכמה. לשון הרבים "קדושים", כמו בפסוק "וקדושים בכל יום יהללך", מלמדת שיש מדרגות רבות של חכמה, העולות דרך העולמות: חכמה דאצילות, חכמה דעקודים — עולם שבו כל עשר הספירות קשורות בכלי אחד — וחכמה דאדם קדמון, המדרגה הקדמונית שלמעלה מהן.

ועוד למעלה מבחיי²⁹ א"ק [אדם קדמון]. נמצא יש מדריגות הרבה מאד בחיי חכמה זה למעלה מזה וזה קדושים לשון רבים.

וגם למעלה מבחינת אדם קדמון. נמצא שיש מדרגות רבות מאוד של בחינת חכמה, זו למעלה מזו; וזהו "קדושים" בלשון רבים.

יש חכמה גם למעלה מאדם קדמון. המדרגות הרבות האלה, זו למעלה מזו, הן "קדושים" בלשון רבים.

6 והתהוותן נק' בורא קדושים שהם בריאה יש מאין כי לגבי עצמות המאציל נקראים כשם בריאה ממש והתהוותם נקראת "בורא קדושים", שכן הם בריאה, יש מאין; ביחס לעצמות המאציל הם נקראים "בריאה" ממש, כל המדרגות הללו, אפילו הגבוהה ביותר, הן "נבראות", יש מאין. ביחס לעצמות המאציל הן בריאה במלוא מובן המילה.

שהרי הוא ית' הוא למעלה מעלה אין קץ מכל בחיי ומדרגות היותר עליונות שבבחינת חכמה³⁰ כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] פ"ט.

שהרי הוא ית' נעלה לאין קץ מכל הבחינות והמדרגות הנשגבות ביותר שבבחינת חכמה, כפי שנכתב בספר של בינונים [תניא], חלק ב, פרק ט.

כפי שמסביר התניא (חלק ב, פרק ט), אין כל השוואה בין ה' לבין המדרגות הגבוהות ביותר של חכמה: ביחס אליו, חכמה, ראשית המחשבה, נחשבת לסוף התהליך, למדרגה של "עשייה" בלבד.

רק שנמשכו ונתהוו מבחיי הרשימו שהם האותיות שנשארו אחר שנסתלק מהן האור אי"ס כנ"ל. אלא שנמשכו ונתהוו מבחינת הרשימו, כלומר מן האותיות שנותרו לאחר שאור אין סוף הסתלק מהן, כנוכח לעיל. הם התהוו מן הרשימו, מן האותיות שנותרו לאחר שאור אין סוף הסתלק מהן. לכן התהוותם היא "משמך": מן האותיות, ולא מן האור עצמו.

7 וזהו שבריא את כל בחי' הקדושים הוא רק מבחי' שמך שהוא בחי' אותיות וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שא"ק

[שאדם קדמון]³¹ נקרא אדם דבריא³² הגם שבריא הוא למטה מאד

וזהו שבריא את כל בחינות הקדושה היא רק מבחינת "שמך", שהיא בחינת אותיות. וכמו שכתוב בעץ חיים, שאדם קדמון נקרא "אדם דבריא", אף שבריא היא למטה מאוד,

לכן כל ה"קדושים" הנראים "משמך" — מן האותיות. בעץ חיים אדם קדמון נקרא אפילו "אדם דבריא", כלומר הוא מכונה על שם עולם הבריא, אף שבריא היא עולם נמוך בהרבה.

שהם בחי' נפרדים שלמטה גם מבחי' עולם האצי' וע"ז נאמר ומשם יפרד^{33,34} כו' אמנם לגבי עצמות המאציל גם א"ק [אדם קדמון] אדם דבריא יחשב

שהן בחינת הנבראים הנפרדים, הנמוכים אפילו מבחינת עולם האצילות, ועל כך נאמר "ומשם יפרד" וגו'. ואף על פי כן, ביחס לעצמות המאציל גם אדם קדמון נחשב אדם דבריא.

בריא היא העולם הראשון של הנבראים הנפרדים, למטה מאצילות; עליה נאמר "ומשם יפרד", על הנהר היוצא מעדן. ואף על פי כן, ביחס לעצמות המאציל, גם אדם קדמון נחשב "נברא".

כי אצילות נק' אדם דעשייה כולם בחכמה עשית³⁵ להיות שאצילות הוא בחי' כלים מדת החסד מדת הדין בחי' מדה וגבול כו' ויש בהם התחלקות חסד בפ"ע [בפני עצמו] וגבורה בפ"ע [בפני עצמו]³⁶ והתכללות חו"ג [חסד וגבורה] כו' לכן נקרא עשייה.

כי אצילות נקראת "אדם דעשייה", "כולם בחכמה עשית", משום שאצילות היא בחינת כלים: מידת החסד, מידת הדין, בחינת מידה וגבול וכו'. יש בהן חלוקה — חסד בפני עצמו וגבורה בפני עצמה — וכן התכללות חסד וגבורה וכו'. לכן היא נקראת עשייה.

באותו אופן אצילות נקראת "אדם דעשייה", בחינת "עשייה", כפי שנאמר "כולם בחכמה עשית". זאת משום שאצילות מורכבת מכלים, שהם מידות מוגדרות שיש להן מידה וגבול, ובהן חסד וגבורה עומדים כל אחד בפני עצמו וגם מתכללים זה בזה.

ועולם העקודים שאינו בבחי' התחלקות עדיין אלא כל הע"ס [העשר ספירות] הם עקודים בכלי אחד נק' אדם דיצירה

ועולם העקודים, שעדיין אין בו חלוקה, אלא כל עשר הספירות עקודות בכלי אחד, נקרא "אדם דיצירה".

בעקודים עשר הספירות עדיין אינן מחולקות, אלא "עקודות" בכלי אחד; הוא נקרא "אדם דיצירה", דרגה שמעל אצילות.

(וכ"ה בזהר בזהר הרקיע בפ' בראשית בדף ט"ו בפ"י מהר"ר [מהרחמים רבים] מאיר פאפירוש על מאמר בריש הורמנתא³⁷ כו' שכתב כן ע"ש הרב ז"ל [זכרנו לברכה / זכרונם לברכה]), וא"ק [ואדם קדמון] שהוא למעלה גם מעקודים

(וכן הוא בזהר, בזהר הרקיע, בפרשת בראשית, בדף ט"ו, בפירושו של מורנו הרב רבי מאיר פאפירוש על המאמר "בריש הורמנתא" וכו', שכתב כן בשם הרב ז"ל). ואדם קדמון, שהוא למעלה אפילו מעקודים,

הסוגריים מציינים את המקור: זוהר הרקיע על הקטע הפותח את הזוהר, שבו רבי מאיר פאפירוש מביא דברים אלה בשם הרב, האריז"ל. לאחר מכן המשפט עובר לאדם קדמון, שנמצא למעלה אפילו מעקודים.

כי עקודים הם ע"ס [עשר ספירות] ממש אלא שעקודים בכלי אי אבל אי"ק [אדם קדמון] הוא למעלה מזה אלא אעפ"כ [אף על פי כן] הרי הוא מקור לע"ס [לעשר ספירות] וסוף כל סוף יתהוה ממנו בחי אצילות

כי עקודים הם עשר ספירות ממש, אלא שהן עקודות בכלי אחד; ואילו אדם קדמון למעלה מזה. ואף על פי כן, הוא מקור לעשר הספירות, וממנו תתהווה בסופו של דבר בחינת אצילות:

עקודים הם כבר עשר ספירות ממש, אלא שהן נתונות בכלי אחד; אדם קדמון, לעומת זאת, נמצא למעלה מן הספירות. ובכל זאת הוא מקורן, ובסופו של דבר אצילות מתהווה ממנו.

לכן נקרא אדם דבריא שלגבי המאציל גם הוא נקי בריאה יש מאין (ועמ"ש בד"ה תקעו גבי עלה במחשבה לברא את העולם במדה"ד [במדת הדין] כו' שמש ומגן³⁸ כו' ע"ש):³⁹

לכן הוא נקרא "אדם דבריא", כי ביחס למאציל גם הוא נקרא בריאה יש מאין. (ועיינו במה שכתוב בדיבור המתחיל "תקעו", בעניין "עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין" וכו', "שמש ומגן" וכו'; עיינו שם.)

מכיוון שהוא מקור הדרגות המסודרות, גם אדם קדמון נחשב "בריא" ביחס למאציל, ולכן הוא נקרא "אדם דבריא". הסוגריים מפנים למאמר "תקעו", העוסק בכך שתחילה "עלה במחשבה" לברוא את העולם במידת הדין, ובפסוק "שמש ומגן".

קטע 3 • 8-10

ירידת הנשמות ושתי השבתות

8 ועפ"י [ועל פי זה] יובן ג"כ ענין ירידת הנשמות בגופים שהוא צורך עלייה הגם כי גם מקודם ירידתן גבהו מאד דרכיהן שעלו במחשבה

ועל פי זה יובן גם ענין ירידת הנשמות לגופים, שהיא לשם עלייה, אף שלפני ירידתן גם דרכיהן היו נשגבות מאוד, שהרי עלו במחשבה.

אותו עיקרון מסביר מדוע הנשמות יורדות לגופים "לשם עלייה". לפני ירידתן הן כבר היו במדרגה גבוהה מאוד, שכן "עלו במחשבה", במדרגת האותיות; לכן נשאלת השאלה איזו עלייה יכולה הירידה להעניק להן.

רק מי שנשמתו מבריא היינו מבחי' מחשבה דבריא ומי שנשמתו מיצירה היינו ממחשבה דיצירה כו' אלא שמי שנשמתו מבריא, הרי היא מבחינת המחשבה של בריאה; ומי שנשמתו מיצירה, הרי היא מהמחשבה של יצירה, וכן הלאה.

כל נשמה מושרשת ב"מחשבה" של עולם מסוים: נשמה מבריא במחשבה של בריאה, נשמה מיצירה במחשבה של יצירה, וכן הלאה.

ושנשמתו מאצילות היינו ג"כ ממחשבה דאצילות וס"ר נשמות הן ס"ר אותיות⁴⁰ שבתורה הגם שבכתב אין נמצא ס"ר אותיות בתורה.

ומי שנשמתו מאצילות, הרי היא גם כן מהמחשבה של אצילות. ושש מאות אלף הנשמות הן שש מאות אלף האותיות שבתורה, אף שבכתב אין בתורה שש מאות אלף אותיות.

גם נשמה מאצילות מושרשת רק במחשבה של אצילות. שש מאות אלף הנשמות מקבילות לשש מאות אלף האותיות שבתורה, אף שספירת האותיות הכתובות אינה מגיעה למספר זה.

היינו מפני אותיות המשך שהם אותיות אהו"י שבכלל הנקודות שאינן בכתב אבל ישנן במחשבה אך איזו מהנקודות הם אינו ידוע כו'

הדבר נובע מהאותיות המאריכות את התנועה, שהן האותיות א, ה, ו, י, הכלולות בניקוד. הן אינן מופיעות בכתב, אך קיימות במחשבה; אלא שלא ידוע איזה מן הניקודים מייצג אותיות אלה, וכן הלאה.

הפער מושלם באמצעות האותיות המאריכות את התנועה — א, ה, ו, י — שלעתיים קרובות אינן נכתבות, והניקוד עומד במקומו. הן קיימות "במחשבה" אף שאינן כתובות, ולא ידוע בדיוק אילו סימני ניקוד מייצגים אותן.

(פ"י שהוא ע"ד דאיתא בגמ' [בגמרא] בכתובות דס"ט ע"ב ינחם כתיב⁴¹ ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] אין לך לומר פת"ח בשום אות א"כ [אלא אם כן] אלי"ף⁴² או ה"א סמוכין לו או ע"פ הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות כאלו כתוב ינאחם עכ"ל [עד כאן לשונו],

(כלומר, הדבר דומה למה שנאמר בגמרא, בכתובות, דף ס"ט ע"ב: "ינחם כתיב", ורש"י פירש: "אין לך לומר פתח בשום אות, אלא אם כן אלי"ף או ה"א סמוכות לה, או על פי הנקודה שתחתיה, והיא באה במקום אות, כאילו כתוב ינאחם". עד כאן לשונו.

הסוגריים מביאים דוגמה מהתלמוד, הדין באופן שבו נכתבת המילה "ינחם". רש"י מסביר שם שניקוד שמתחת לאות יכול לעמוד במקום אות, כאילו נכתבה אלי"ף.

הרי שהנקודה שתחתיה באה במקום אות כאלו כתוב אל"ף או ה"א וכן בוי"ו ויו"ד ולכן עם חשבון אותיות אלו שהיו צ"ל רק שנקודות באו במקומן יש ששים רבוא אותיות בתורה ואיזו מהנקודות הוא אינו ידוע לנו).

הרי שהנקודה שמתחת לאות באה במקום אות, כאילו נכתבה אל"ף או ה"א; וכן גם באותיות וי"ו. לכן, כשמצרפים למניין את האותיות האלה, שהיו אמורות להיכתב אך הניקוד בא במקומן, יש בתורה שש מאות אלף אותיות; ואיננו יודעים איזה מן הניקודים מייצג אות).

מכאן מסיק אדמו"ר הזקן שכאשר מונים את האותיות שאינן כתובות ומיוצגות רק באמצעות ניקוד, יש בתורה שש מאות אלף אותיות. אולם איננו יודעים אילו סימני ניקוד מייצגים אותיות.

והנה להבין ענין הירידה צורך עלייה למעלה מבחי"י שעלו במחשבה, יובן בהקדים ענין השבת שיש שבת עילאה ושבת תתאה

והנה, כדי להבין את ענין הירידה לשם עלייה למעלה מהמדרגה של "עלו במחשבה", יש להקדים ולבאר את ענין השבת: יש שבת עילאה ושבת תתאה.

השאלה העיקרית היא כיצד הירידה יכולה להעלות את הנשמה למעלה ממקורה, שבו "עלתה במחשבה". התשובה מתחילה בענין השבת, שיש בה שתי מדרגות: שבת עילאה ושבת תתאה.

והיינו מ"ש וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה⁴³ שהיא השביתה מבחינת עשייה זהו שבת תתאה ומ"ש עוד אח"כ כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא⁴⁴ זהו שבת עילאה.

וזהו מה שכתוב: "וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה" — שביתה מבחינת עשייה, וזו שבת תתאה. ומה שכתוב לאחר מכן: "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא" — זו שבת עילאה.

שני הפסוקים על השבת הראשונה מקבילים לשתי המדרגות. "וישבות... מכל מלאכתו אשר עשה" פירושו שביתה מבחינת עשייה, והיא שבת תתאה; "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא" היא שבת עילאה.

9 והענין כי שבת הוא בחי' עליות העולמות עשייה ביצ"י [ביצירה] ויצ"י [ויצירה] בבריאה ובריאה באצילות כו' עד רום המעלות שגם אי"ק [אדם קדמון] עולה במאציל העליון.

ההסבר הוא ששבת היא בחינת עליית העולמות: עולם העשיה עולה לעולם היצירה, עולם היצירה לבריאה, ובריאה לאצילות, וכן הלאה, עד לגבהים הנעלים ביותר, כך שאפילו אדם קדמון עולה במאציל העליון.

בשבת העולמות עולים, כל אחד לעולם שמעליו: עשיה ליצירה, יצירה לבריאה, בריאה לאצילות, וכן הלאה, עד שאפילו אדם קדמון עולה במאציל העליון.

כי השבת הוא עד"מ אדם ששובת ונח מאיזו מלאכת עבודה שבשעת המלאכה נתלבש השכל ונשפל בעשיית המלאכה וכשפוסק ממנה חוזר שכלו לאיתנו ועולה למעלה להשכיל ענינים רוחניים שלמעלה מעלה מהשכל שבהמלאכה שנק' מילין דהדיוטא כו'.

שכן שבת דומה, למשל, לאדם שפוסק ממלאכה כלשהי ונח ממנה: בשעת עבודתו שכלו מתלבש בעשיית המלאכה ונעשה כפוף לה; וכשהוא חדל ממנה, שכלו חוזר למלוא כוחו ועולה למעלה, לעסוק בעניינים רוחניים הנעלים הרבה מעבר לשכל הכרוך במלאכה, הנקראים "מילי דהדיוטא" — ענייני חול רגילים — וכן הלאה.

המשל הוא שכאשר אדם עובד, שכלו נתון במשימה ונעשה כפוף לה; כשהוא נח, שכלו חוזר למלוא כוחו ועולה לעסוק בעניינים רוחניים, הנעלים הרבה מעבר ל"מילי דהדיוטא" — העניינים הרגילים של עבודתו. כך גם בשבת העולמות משתחררים מעבודתם ועולים.

10 וכך עדיין יובן למעלה ענין העלייה בשבת עד רום המעלות. אך הנה עליי [עלייה] שעד אצילות היינו

עליי [עלייה] ביי"ע באצ"י נק' שבת תתאה וענין עלייה זו הוא כי

וכך יובן גם למעלה ענין העלייה בשבת עד לרום המעלות. אך העלייה המגיעה עד אצילות, כלומר עליית בריאה, יצירה ועשיה לאצילות, נקראת שבת תתאה. עניינה של עלייה זו הוא ש—

עליית השבת מגיעה "עד רום המעלות", אך יש בה שלבים. השלב הראשון, שבו בריאה, יצירה ועשיה עולות לאצילות, נקרא שבת תתאה.

הנה עם היות שהאצ"י אינו בערך עצמות אור א"ס ממש מ"מ הרי הוא אלהות ממש.

אף שאצילות אינה בערך לעצמות אור אין סוף ממש, מכל מקום היא אלקות ממש.

אצילות, אף שהיא למטה לאין שיעור מעצמות אור אין סוף, היא עצמה "אלקות ממש" — עולם שעדיין מאוחד עם ה'.

משא"כ ביי"ע הם נפרדים ממש ובעלי גבול עד שיש להם בחירה⁴⁵ לעשות ח"ו [חס ושלום] הפך רצונו ית' וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במט"ט [במטטרון] דמחו ליי⁴⁶ שתין פולסי דנורא כו'. ואינן בערך האצילות.

מה שאין כן בריאה, יצירה ועשיה, שהן נפרדות ממש ובעלות גבול, עד שיש להן בחירה לעשות, חס ושלום, את ההפך מרצונו יתברך, כפי שאמרו חז"ל על מט"ט, שהיכוהו שישים פולסי דנורא וכו'. ואין הן בערך לאצילות.

שלושת העולמות התחתונים נפרדים ובעלי גבול ממש; לנבראים שבהם יש אפילו בחירה לפעול, חס ושלום, נגד רצון ה'. בתלמוד מסופר על המלאך מטטרון שנענש ב"שישים פולסי דנורא".

ולכן עלייתם באצילות היא עלייה עצומה ונפלאה שהנברא עולה ונכלל בבורא שיהיה מתלבש בו אור א"ס ב"ה

לכן עלייתם לאצילות היא עלייה עצומה ונפלאה: הנברא עולה ונכלל בבורא, ואור אין סוף ברוך הוא מתלבש בו

משום כך עלייתם לאצילות היא עלייה נפלאה. הנברא נכלל בבוראו, ואור אין סוף עצמו מתלבש בו.

(שבאצילות מלובש אור אי"ס ב"ה בכלים דאצילות שהקו מסתיים באצילות, כך עדי"ז כשע"ס [כשעשר ספירות] דבי"ע מתעלים באצילות הרי מלובש בהן אור אי"ס ב"ה ממש)

(שהרי באצילות אור אין סוף ברוך הוא מתלבש בכלים דאצילות, כי הקו מסתיים באצילות; וכך, כאשר עשר הספירות של בריאה, יצירה ועשה עולות לאצילות, אור אין סוף ברוך הוא ממש מתלבש גם בהן).

הסיבה לכך היא שהקו, קו האור אין סוף הנמשך אל החלל לאחר הצמצום, מסתיים באצילות ומתלבש שם בכליה. כאשר הספירות של העולמות התחתונים עולות לאצילות, אור אין סוף מתלבש גם בהן.

והיינו ע"י הביטול כי בבי"ע הם בחי' יש מי שאוהב מיכאל באהבה גבריאל ביראה זעות מחיל כסא⁴⁷ כו'.

וזה נעשה על ידי ביטול. כי בבריאה, יצירה ועשה הן בבחינת יש מי שאוהב: מיכאל באהבה, גבריאל ביראה, "זעות מחיל כסא" וכו'.

עלייה זו נעשית באמצעות ביטול. בעולמות התחתונים גם הקדושים שבנבראים הם בבחינת יש, ישות שאוהבת או יראה: המלאך מיכאל עובד באהבה, גבריאל ביראה, והחיות "זעות מחיל כסא", כלשון פיוט הנאמר במוסף של ראש השנה.

אבל יש בחינה שלמעלה מאהוי "ר והיינו בחי' הביטול כי אברהם הוא בחי' אהבה⁴⁸ אבל משה ונחנו מה⁴⁹ היינו בחי' ביטול כבד פה⁵⁰ ולכן משה מלגאו⁵¹ ויעקב מלבר.⁵²

אבל יש בחינה שלמעלה מאהבה ויראה, והיא בחינת הביטול. אברהם הוא בחינת אהבה, ואילו משה — "ונחנו מה" — הוא בחינת ביטול, "כבד פה"; ולכן משה מלגאו ויעקב מלבר.

ביטול נעלה מאהבה ויראה. אברהם מייצג אהבה, ואילו משה אמר "ונחנו מה" והיה "כבד פה", מתוך ביטול גמור; לכן משה הוא פנימיות העמוד האמצעי ויעקב הוא חיצוניותו.

ומזה יובן למה ג"כ הבחינה מה שבכל יום יש הארת שבת הוא בחי' שמונה עשרה משום כי תפלת שמונה עשרה כריעות והשתחוואות זהו בחי' ביטול קול דממה דקה⁵³ כו',

ומכאן יובן גם מדוע הבחינה שבה יש בכל יום הארה של שבת היא בחינת שמונה עשרה: תפילת שמונה עשרה כוללת כריעות והשתחויות, וזו בחינת ביטול, "קול דממה דקה" וכו'.

משום כך ההארה היומיומית של שבת היא בחינת שמונה עשרה. זו תפילה שיש בה כריעות והשתחויות, והיא נאמרת ב"קול דממה דקה" — תפילה של ביטול.

(ולכן שמ"ע [שמונה עשרה] באצילות דהיינו ע"ד בחי שבת) ועליות התומ"צ [התורה ומצות] של כל היום הוא ע"י התפלה, הגם שהתורה היא למעלה מתפלה מ"מ להיותה נשפלה בקול גשמי

(ולכן תפילת שמונה עשרה היא באצילות, כלומר, בדומה לבחינת שבת). ועליית התורה והמצוות של כל היום נעשית באמצעות התפילה: אף שהתורה נעלית מן התפילה, מכיוון שהיא ירדה לקול גשמי,

תפילת שמונה עשרה עומדת באצילות, בדומה לשבת. התפילה מעלה גם את התורה והמצוות של היום: התורה נעלית מן התפילה, אך מכיוון שירדה לקול גשמי, היא זקוקה לתפילה כדי שתתרומם.

לכן צריכה להתעלות על ידי התפלה עולת תמיד כו', וכ"ז [וכל זה] נק' שבת תתאה וזהו בקבלת שבת שמוסיפים מחול על הקדש.

היא צריכה אפוא להתעלות באמצעות התפילה, "עולת תמיד" וכו'. וכל זה נקרא שבת תחתאה; וזהו [פירוש] קבלת שבת, שבה מוסיפים מן החול על הקודש.

התפילה נקראת "עולת תמיד" — קרבן שעולה. כל זה, עליית העולמות התחתונים לאצילות, נקרא שבת תחתאה, והוא מתחיל בקבלת שבת, שבה מוסיפים זמן מיום החול על השבת.

ולכן ג"פ [ג' פעמים] הבו כנגד ג' עולמות ביי"ע עד השתחוו לה⁵⁴ בהדרת קדש⁵⁵ הוא בחי אצילות ולכן ר"ת [ראשי תיבות] קבלה.⁵⁶

ולכן נאמר "הבו" שלוש פעמים, כנגד שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה, עד "השתחוו לה' בהדרת קודש", שהיא בחינת אצילות; ולכן ראשי התיבות של ארבע המילים האחרונות הן "קבלה",

בקבלת שבת נאמר במזמור "הבו לה' שלוש פעמים, כנגד שלושת העולמות התחתונים, ולאחר מכן "השתחוו לה' בהדרת קודש", כנגד אצילות. ראשי התיבות של ארבע המילים האחרונות, כשקוראים אותן לאחור, יוצרים את המילה "קבלה".

דהיינו קבלת שבת שהוא עליי [עלייה] ביי"ע באצילות (וגם קבלה היא באצי, ועיין במבוא שערים שער שלישי חלק שני ספטי"ו בענין עלייה זו דבריא כו' ע"ש).

כלומר, קבלת שבת, שהיא עליית בריאה, יצירה ועשיה לאצילות (וגם קבלה היא באצילות; ועיין במבוא שערים, שער שלישי, חלק שני, סוף פרק ט"ו, בענין עלייה זו של בריאה וכו'; עיין שם).

קבלת שבת היא אפוא עליית העולמות התחתונים לאצילות, וגם בחינת "קבלה" עצמה היא באצילות. במבוא שערים נדונה עליית בריאה.

ויש בו מחלוקת הפוסקים אם הוא אסור במלאכה מדאורייתא.⁵⁷ ואח"כ בכניסת ליל שבת ממש מתחיל עליות האצילות ערבית הוא עליית המלי חקל תפוחין כו'.

ויש מחלוקת בין הפוסקים אם אסור לעשות בו מלאכה מדאורייתא. לאחר מכן, עם כניסת ליל שבת ממש, מתחילות עליות האצילות: תפילת ערבית היא עליית מלכות, "חקל תפוחין" וכו'.

הפוסקים חלוקים בשאלה אם הזמן שמוסיפים לפני השבת אסור במלאכה מדאורייתא. עם רדת הלילה מתחילות העליות בתוך האצילות עצמה: בתפילת ערבית מלכות, הנקראת "חקל תפוחין" — שדה התפוחים — עולה.

ואח"כ ביום הוא עליות הז"א ואו"א [ואבא ואימא] עד שגם א"ק [אדם קדמון] עולה עליי [עלייה] עצומה במאציל העליון. שהרי גם א"ק [אדם קדמון] הוא בריאה יש מאין

ולאחר מכן, ביום, עולות ז"א ואבא ואמא, עד שאפילו אדם קדמון עולה עלייה עצומה אל המאציל העליון; שהרי גם אדם קדמון הוא בריאה יש מאין

ביום עולים ז"א ואבא ואמא, ולבסוף אדם קדמון עולה עלייה עצומה אל המאציל העליון. אדם קדמון יכול "לעלות" משום שכפי שהוסבר, גם הוא בריאה יש מאין ביחס אליו.

(וכמו שבת תתאה הוא עליות ב"ע באצילות כך ג"כ שבת עילאה היינו עליות ב"ע דאצילות שהרי החכמה נק' אשר ברא בריאה יש מאין והחכמה מאין תמצא⁵⁸ ועלייתה בבחי' כתר שהוא אצילות שבאצי'.

(וכשם ששבת תחתאה היא עליית בריאה, יצירה ועשיה לאצילות, כך גם שבת עילאה היא עליית בריאה, יצירה ועשיה שבאצילות; שהרי חכמה נקראת "אשר ברא" — בריאה יש מאין — ו"החכמה מאין תמצא", ועלייתה היא לבחינת כתר, שהוא אצילות שבאצילות).

הסוגריים מציגים הקבלה: שבת תחתאה מעלה את שלושת העולמות התחתונים לאצילות, ושבת עילאה מעלה את בחינות "בריאה, יצירה ועשיה" שבתוך אצילות. חכמה היא בחינת ה"בריאה" שבאצילות, "אשר ברא", שכן "החכמה מאין תמצא"; והיא עולה לכתר, שהוא "אצילות שבאצילות".

וכך העליות עד רום המעלות עד שגם א"ק [אדם קדמון] שנק' אדם דבריאה ועלייתו הוא באצילות היינו באור א"ס ב"ה כי בכללות העולמות שא"ק [שאדם קדמון] נק' בריאה יש מאין כו'

וכך העליות נמשכות עד רום המעלות, עד שאפילו אדם קדמון, הנקרא אדם דבריאה, עולה לאצילות, כלומר, לאור אין סוף ברוך הוא; שכן בכלל העולמות אדם קדמון נקרא בריאה יש מאין וכו',

אותו דפוס נמשך עד אדם קדמון, שהוא "אדם דבריאה" במערכת הכללית. עלייתו היא אל ה"אצילות" של אותה מערכת — כלומר, אל אור אין סוף עצמו.

הנה אצילות אינו אלא בחי' אור א"ס פי' הגילוי מא"ס ב"ה כי אצילות מלשון ויאצל שהוא הפרשת הארה כו' ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אלה מסעי⁵⁹ נמצא דרך כלל שבת הוא בחי' אצילות) וזהו

אצילות אינה אלא בחינת אור אין סוף, כלומר, הגילוי מאין סוף ברוך הוא; שהרי אצילות היא מלשון "ויאצל", שפירושו הפרשה של הארה וכו'. ועיין במה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "אלה מסעי". נמצא שבאופן כללי שבת היא בחינת אצילות. (זהו [פירוש]

בעולמות בכללותם, שבהם אפילו אדם קדמון נחשב לבריאה, "אצילות" יכולה לציין רק את אור אין סוף כפי שהוא מתגלה. המילה קשורה ל"ויאצל", שנאמר על הרוח שהופרשה ממשו עבד הזקנים: לא בריאה חדשה, אלא אור שנמשך ממקורו; לכן בכל מדרגה שבת היא עלייה אל "אצילות".

כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות,⁶⁰ פ"י אשר ברא היינו א"ק [אדם קדמון] שנק' אדם דבריאה לעשות היינו אדם דאצילות שנק' אדם דעשייה שא"ק [שאדם קדמון] הוא מקור ושרש לאצילות כמש"ל [כמה שכתוב לעיל]⁶¹

"כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות". פירוש "אשר ברא" הוא אדם קדמון, שנקרא אדם דבריאה; "לעשות" הוא אדם דאצילות, שנקרא אדם דעשייה; שכן אדם קדמון הוא המקור והשרש לאצילות, כפי שנתבאר לעיל.

כך מפרשים את הפסוק "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות". "ברא" הוא אדם קדמון, אדם דבריאה, ו"לעשות" הוא אצילות, אדם דעשייה, הנובעת מאדם קדמון כמקורה.

וזהו בחינת שבת עילאה. ושבת תתאה הוא מ"ש וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה.⁶²

וזהו בחינת שבת עילאה. ושבת תתאה היא מה שכתוב: "וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה".

השביטה ממה ש"ברא", כלומר עליית אדם קדמון, היא שבת עילאה. השביטה ממה ש"עשה" היא שבת תתאה.

(והגם שאצילות נק' עשייה ושבת תתאה הוא רק עליות ב"ע. אך באמת גם ליל שבת שאז עליות המלי דאצילות הוא ג"כ שבת תתאה ולכן וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה זהו שבת תתאה כי המלי היא עשייה שבאצילות.⁶³

(ואף שאצילות נקראת עשייה, ואילו שבת תתאה היא רק עלייתם של בריאה, יצירה ועשייה — האמת היא שגם ליל שבת, שבו מלכות דאצילות עולה, הוא שבת תתאה. ולכן "וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה" היא שבת תתאה, שכן מלכות היא העשייה שבתוך אצילות.

דיוק נוסף: גם אצילות נקראת עשייה, ולכן שבת תתאה כוללת לא רק את עלייתם של שלושת העולמות התחתונים, אלא גם את ליל שבת, שבו מלכות דאצילות עולה. מלכות היא ה"עשייה" שבתוך אצילות.

ושבתא דיומא עליי [עלייה] ז"א וחכמה כו' זהו התחלת שבת עילאה מכל מלאכתו אשר ברא שהוא בריאה דאצילות כנ"ל. ובזהר בראשית דף⁶⁴ ה' ע"ב שבתותי דא שבת עילאה ושבת תתאה כו'

ועליית ז"א וחכמה וכו' בשבת שביום (שבתא דיומא) היא תחילתה של שבת עילאה, "מכל מלאכתו אשר ברא", שהיא בריאה דאצילות, כנזכר לעיל. ובזהר בראשית, דף ה' ע"ב: "שבתותי" — זו שבת עילאה ושבת תתאה וכו';

עלייתם של ז"א וחכמה בשבת שביום מתחילה את שבת עילאה, שהיא ה"בריאה" של אצילות. הוזהר מפרש את "שבתותי", בלשון רבים, כשבת עילאה ושבת תתאה.

את לאסגאה תחום שבת⁶⁵ כו' י"ל [יש לומר] שבת עילאה ותתא ה יום שבת וליל שבת ואת לאסגאה היינו מה שמוסיפים מחול על הקדש שהוא עליית ביי"ע באצילות ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם פי' שבת עילאה ותתאה עתיק וז"א כו':⁶⁶

"את" בא לרבות את תחום שבת וכו'. אפשר לפרש שהשבת העילאה והשבת התתאה הן שבת ביום ושבת בלילה, ו"את" שבאה לרבות היא התוספת שאנו מוסיפים מן החול על הקודש, שהיא עלייתם של בריאה, יצירה ועשייה לתוך אצילות. ובמקדש מלך שם פירש ששבת עילאה ושבת תתאה הן עתיק וז"א וכו'.

הזוהר מוסיף שהמילה "את" כוללת גם את תחום שבת. אדמו"ר הזקן מציע ששתי השבתות הן שבת ביום ושבת בלילה, ושהמילה "את" כוללת את הזמן שמוסיפים מן החול על הקודש — עלייתם של העולמות התחתונים לתוך אצילות. מקדש מלך מפרש את השתיים כעתיק וז"א.

קטע 4 • 111-13

שנת השמיטה ו"תשמורו"

11 ג והנה ביאור ענין שבת תתאה יובן ממצות שביעית שנק' שבת שבתון⁶⁷ שיש בו ג"כ בחי' עליות

ג. והנה, עניינה של שבת תתאה יתבאר מתוך מצוות השמיטה, הנקראת "שבת שבתון", שגם בה יש בחינת עליות,

סעיף ג מסביר את שבת תתאה באמצעות שנת השמיטה, שהתורה מכנה "שבת שבתון". גם בה יש עלייה של העולמות.

אלא שאין העליות רק מביי"ע לאצילות ולכן נאמר ושבתה הארץ⁶⁸ שאין שביתה בשביעית אלא למלי דאצילות שהוא מקור דביי"ע לבד

אלא שהעליות הן רק מבריאה, יצירה ועשייה לאצילות. לכן נאמר "ושבתה הארץ", שכן השביתה בשנת השמיטה היא רק של מלכות דאצילות, שהיא המקור של בריאה, יצירה ועשייה בלבד.

אלא שעליית העולמות היא רק משלושת העולמות התחתונים אל אצילות. לכן אומרת התורה "ושבתה הארץ": ה"ארץ" היא מלכות דאצילות, מקור העולמות התחתונים, ורק היא שובתת.

ולכן לא נאסר רק עבודת הארץ. אבל מאצילות ולמעלה אין שום עליי' [עלייה] וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בטעמי מצות פ' בהר.

ולכן נאסרה רק עבודת הארץ. אבל מאצילות ולמעלה אין שום עלייה, וכמו שכתוב בלקוטי תורה [של האריז"ל], בטעמי המצוות, פרשת בהר.

לכן בשנת השמיטה נאסרה רק עבודת הארץ. למעלה מאצילות אין בה עלייה כלל, כפי שכתב לקוטי תורה של האריז"ל בביאור טעמי המצוות של פרשת בהר.

12 ומ"מ יש בו בחינה שאדם ובהמה שוין דהיינו לענין מצות ביעור בשביעית שהוא מצוה לבער פירות**שביעית מן הבית כשכלה לחיה מן השדה**

ובכל זאת יש בו היבט שבו האדם והבהמה שווים, והוא ביחס למצוות ביעור בשביעית: מצווה לסלק את פירות השביעית מן הבית כאשר הם כלים לחיה מן השדה,

ובכל זאת, בשנה השביעית יש צד שבו האדם והבהמה שווים: מצוות ביעור — סילוק פירות השנה מן הבית, לאחר שאותו מין כבר אינו מצוי לבעלי החיים בשדה.

שנאמר לך ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול⁶⁹ כל זמן שחיה אוכלת מן השדה⁷⁰ אתה אוכל ממה שבבית כלה לחיה מן השדה חייב לבער אותו המין מן הבית כו'.

כפי שנאמר: "לך ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול". כל זמן שהחיה אוכלת מן השדה, אתה אוכל ממה שבבית; משכלה לחיה מן השדה, אתה חייב לבער את אותו המין מן הבית וכו'.

הפסוק נותן את התבואה "לך ולבהמתך ולחיה" כאחד. מכאן ההלכה: כל עוד החיה מוצאת בשדה מאותו מין, האדם רשאי לאכול ממנו בבית; כאשר הוא כלה מן השדה, עליו לבערו מביתו.

והענין כי אדם ובהמה יש גם בבי"ע פני שור ופני אריה חיה בכלל בהמה⁷¹ (ויש ג"כ בחי' פני אדם)⁷² העניין הוא שגם בבריאה, יצירה ועשייה יש בחינה של אדם ובהמה: פני שור ופני אריה; החיה בכלל בהמה (ויש גם בחינה של פני אדם),

לאדם ולבהמה יש מקבילות בעולמות העליונים: פני שור ופני אריה בין החיות שבחזון יחזקאל (אריה הוא חיית בר, וההלכה כוללת אותו במונח "בהמה"), וכן פני אדם.

והחיות נושאות את הכסא⁷³ כמשל המרכבה שמגבהת הרוכב למקום שאינו יכול להגיע בעצמו כו' כי שרשן מעולם התהו

והחיות נושאות את הכיסא, בדומה למשל המרכבה, המגביה את הרוכב למקום שאינו יכול להגיע אליו בכוחות עצמו וכו', שכן שורשן מעולם התהו,

החיות נושאות את הכיסא, כפי שמרכבה נושאת את הרוכב למקום שלא היה יכול להגיע אליו לבדו. שורשן בעולם התהו, שעולמו נשבר ואורותיו נפלו לפני התגלות העולם המסודר של התיקון.

אלא שנפלו. אבל לאחר שמתברר הטוב מהרע (וחיות המרכבה הם לאחר הבירור) הם מעלים לשרשן לתהו.

אלא שנפלו. אך לאחר שהטוב מתברר מן הרע (וחיות המרכבה הן לאחר הבירור), הן מעלות אל שורשן, לתהו.

מה שנפל מתהו טעון בירור, כדי להפריד את הטוב מן הרע. חיות המרכבה כבר נתבררו, ולכן הן מעלות אל שורשן בתהו, כשם שמרכבה מעלה את הרוכב.

ולכן ע"י עלייתן מבי"ע לאצ"י בשנת השביעית (שאו הוא עלי"י [עליה] בריאה לאצילות) אזי אדם ובהמה שוין, ולכן, על ידי עלייתן מבריאה, יצירה ועשיה לאצילות בשנת השביעית (שאו בריאה עולה לאצילות), האדם והבהמה שווים,

בשנה השביעית, כאשר העולמות התחתונים — ובפרט בריאה — עולים לאצילות, האדם והבהמה נעשים שווים. הלכת הבעור, הכרכת את אכילת האדם בזו של החיה, מבטאת זאת.

כי אצ"י הוא בחי מקיף לגבי בריאה ובחי סכ"ע [סובב כל עלמין] דבי"ע וכמ"ש במ"א כפי אדון עוזנו צור משגבנו כו'

כי אצילות היא בחינת מקיף ביחס לבריאה, ובחינת סובב כל עלמין של בריאה, יצירה ועשיה, כפי שנתבאר במקום אחר בביאור "אדון עוזנו, צור משגבנו" וכו'.

אצילות היא מקיף לבריאה — אור המקיף אותה ואינו נכנס לתוכה — והיא סובב כל עלמין ביחס לשלושת העולמות התחתונים. הדבר נתבאר במקום אחר בביאור מילות תפילת שחרית: "אדון עוזנו, צור משגבנו".

אדון עוזנו הוא בחי מלי דאצ"י שנעשי [שנעשית / שנעשים] עתיק לבריאה וזהו צור משגבנו היינו בחי מקיף לבריאה מגן משגב היינו מקיף ליצי' [ליצירה] ולעשייה כו'.

"אדון עוזנו" הוא בחינת מלכות דאצילות, שנעשית עתיק לבריאה; וזהו "צור משגבנו", כלומר בחינת מקיף לבריאה. "מגן" ו"משגב" הם המקיף ליצירה ולעשיה וכו'.

"אדון עוזנו" הוא מלכות דאצילות, הנעשית עתיק — הראש הפנימי ביותר — של בריאה. "צור משגבנו" הוא המקיף שלה לבריאה, ו"מגן" ו"משגב" הם המקיף ליצירה ולעשיה.

ולכן אדם ובהמה דבריאה עם היות שאין ערוך בחי בהמה לגבי בחי אדם מ"מ לגבי אצ"י שניהן שוין ממש

לכן, אף שמדרגת הבהמה בבריאה אינה בערך למדרגת האדם, בכל זאת, ביחס לאצילות, האדם והבהמה שווים לגמרי.

בבריאה, "אדם" ו"בהמה" רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב. אך ביחס לאצילות, המקיפה את שניהם בשווה, ההבדל נעלם והם שווים לגמרי.

(וע"ד שנתבאר בענין משה שממשיך הדעת לבי"ע לפי שאדם ובהמה דבריאה שוין לגבי דעת דמשה כו' (על דרך מה שנתבאר בענין משה, שממשיך את הדעת לבריאה, יצירה ועשיה, משום שהאדם והבהמה שבבריאה שווים ביחס לדעת של משה וכו';

כך גם משה ממשיך דעת, את ידיעת ה', לעולמות התחתונים: ביחס לדעת של משה, האדם והבהמה שבבריאה שווים, ולכן שניהם יכולים לקבל ממנה.

עמ"ש מזה ע"פ ואלה המשפטים,⁷⁴ ואפשר עד"ז בקידוש דליל שבת שממשיכים הדעת לנוק' [לנוקבא] שהוא מקור דבי"ע בכלל זה שיומשך הדעת אפילו לנשמות שלנו בחי' בהמה דבי"ע מטעם הנ"ל דאדם ובהמה שוין לגבי המקיף סוכ"ע כו').

ראו מה שנכתב על כך על הפסוק "ואלה המשפטים". ואפשר שבדרך זו, בקידוש של ליל שבת, שבו נמשכת הדעת לנוקבא, שהיא מקורם של עולמות בריאה, יצירה ועשיה, נכלל גם שתימשך הדעת אפילו לנשמות שלנו, שהן בחינת הבהמה של בריאה, יצירה ועשיה. זאת מן הטעם שהוזכר לעיל, שהאדם והבהמה שווים ביחס לאור המקיף, סובב כל עלמין וכו').

הדבר מבואר בתורה אור על הפסוק "ואלה המשפטים". אדמו"ר הזקן מציע שגם קידוש ליל שבת, שממשיך דעת לנוקבא, מקורם של העולמות התחתונים, מביא דעת גם לנשמות שלנו, שהן בחינת ה"בהמה" של אותם עולמות, שכן ביחס לסובב כל עלמין המקיף הכול, כולם שווים.

ועד"ז יובן ענין שבת תתאה שהוא עליי [עלייה] ביי"ע לאצילות שהוא עליי [עלייה] עצומה כו' כמובן. והנה לע"ל [לעתיד לבוא] יהיה גילוי הסובב שהוא בחי' עצמות האור מקור כל המקיפים והוא א"ס שלמעלה מהקו כו'.

ובדרך זו יובן ענין שבת התחתונה: היא עלייתם של בריאה, יצירה ועשיה לאצילות, שהיא עלייה עצומה וכו', כפי שמוכן. והנה, לעתיד לבוא תהיה התגלות של סובב, שהוא בחינת עצם האור, מקורם של כל האורות המקיפים; והוא אור אין סוף שלמעלה מהקו וכו'.

שבת התחתונה היא אפוא עלייה עצומה של שלושת העולמות התחתונים לאצילות. לעתיד לבוא יתגלה סובב עצמו: עצם האור, מקורו של כל אור מקיף, אור אין סוף שלמעלה מהקו.

ועתה הוא בהעלם ולא שסובב מלמעלה אלא כמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא⁷⁵ רק שהוא נעלם מכל כו'.

וכעת הוא בהעלם; אין הכוונה שהוא מקיף מלמעלה, אלא כפי שנאמר: "הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא", אלא שהוא נעלם מכול וכו'.

כעת הוא נסתר. "מקיף" אין פירושו שהוא רחוק ונמצא מעל העולם, שהרי ה' ממלא את השמים ואת הארץ; הוא פשוט נסתר מכל.

וזהו את שבתותי⁷⁶ פי' ב' השבתות שלי הם כי גם שבת תתאה שהוא ביטול והתכללות באצילות נק' שבת שלי

וזהו "את שבתותי", כלומר: שתי השבתות שלי הן. כי גם שבת התחתונה, שהיא ביטול והתכללות באצילות, נקראת השבת שלי,

זהו "את שבתותי": שתי השבתות שייכות לה'. גם שבת התחתונה, הביטול והתכללות של העולמות התחתונים באצילות, נקראת השבת "שלי".

כי בייצע לגבי אצילות אין ערוך כנ"ל (מענין אדם ובהמה כו' ולכן אנו מצווין בשבת על שכיתת בהמה מדאורייתא).⁷⁷

משום שבריא, יצירה ועשיה אינן בערך לאצילות, כפי שנאמר לעיל בעניין האדם והבהמה וכו'; ולכן אנו מצווים מן התורה על שכיתת בהמה בשבת.

העולמות התחתונים אינם בערך לאצילות, כפי שהראה העניין של האדם והבהמה. משום כך התורה מצווה שגם בהמתו של אדם תשבות בשבת.

וע"ז נאמר תשמרו שאתם מוטל עליכם רק לשמור מה שנותנים לכם כענין מתנה טובה יש לי⁷⁸ בבית גנזי⁷⁹ כו'

ועל כך נאמר "תשמרו": מוטל עליכם רק לשמור על מה שנותנים לכם, על דרך "מתנה טובה יש לי בבית גנזי" וכו'.

"תשמרו": תפקידנו רק לשמור על מה שניתן לנו. שבת היא מתנה של ה', כפי שאמר למשה: "מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה".

והיינו ע"י השמירה מכל דברים המונעים הגילוי ואפילו עוונות שאדם דש בעקביו⁸⁰ כגון שקר וגסות וכמ"ש במ"א.

כלומר, על ידי שמירה מכל דבר שמונע את הגילוי, ואפילו מחטאים שאדם דש בעקביו, כגון שקר וגסות רוח, כפי שמבואר במקום אחר.

שמירה פירושה להישמר מכל מה שחוסם את הגילוי, אפילו מחטאים שאדם "דש בעקביו" ומתייחס אליהם כאל דבר של מה בכך, כגון שקר וגסות רוח.

וגם פ"י תשמרו היינו ע"מ כמשל השמירה שהיא מבחוץ כך הנה התגלות זו הוא רק בבחי' אור מקיף ושרש כל המקיפים מהאור שלמעלה מהקו ושבת בחי' מקיף ואפילו שבת תתאה

גם את "תשמרו" אפשר להבין על דרך משל: כשם שהשמירה היא מבחוץ, כך גם גילוי זה הוא רק בבחינת אור מקיף; ושורש כל האורות המקיפים הוא באור שלמעלה מהקו. השבת היא בבחינת מקיף, ואפילו השבת התחתונה.

"תשמרו" מרמז גם על שומר שעומד מחוץ לדבר שעליו הוא שומר. כך גם הגילוי של שבת הוא אור מקיף, ששורשו באור שלמעלה מהקו; אפילו השבת התחתונה היא בבחינת מקיף.

(הוא מאיר בבחי' מקיף ולא בגילוי ממש בנפש והיינו מטעם הנ"ל דשרש כל המקיפים הוא מהמקיף עליון סכ"ע [סובב כל עלמין] כו') ותורה בחי' א"פ [אור פנימי] כדלקמן.

(הוא מאיר בבחינת מקיף ולא מתגלה ממש בנפש; והטעם לכך הוא מה שזכר לעיל, ששורש כל האורות המקיפים הוא במקיף העליון, סובב כל עלמין וכו'), ואילו התורה היא בבחינת אור פנימי, כפי שיתבאר להלן.

הוא מאיר סביב הנפש, אך אינו מתגלה בתוכה בגלוי, משום שכל האורות המקיפים נובעים מן המקיף העליון, סובב כל עלמין. לעומת זאת, התורה היא אור פנימי, כפי שיתבאר.

ויוכן ענין מקיף עד"מ כשאדם חושב איזה דבר במחשבתו הרי אותו דבר מוקף במחשבתו ומחשבתו מקפת הדבר ההוא כולו ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין אותו דבר משתנה ומתפעל עי"ז.

את עניין המקיף אפשר להבין על דרך משל: כשאדם חושב על דבר כלשהו, אותו דבר מוקף במחשבתו, ומחשבתו מקיפה את כולו; ואף על פי כן, הדבר עצמו אינו משתנה ואינו מושפע מכך.

משל למקיף: כשאדם חושב על דבר כלשהו, מחשבתו מקיפה אותו בשלמותו, ואף על פי כן הדבר עצמו אינו משתנה ואינו מושפע כלל.

13 והנה למעלה ג"כ כתיב אני ה' חוקר לב בוחן כליות⁸¹ ותעלומות האדם נגלו לפניו והנה מחשבתו

ודעתו של הקב"ה שיודע את כל הנבראים מקפת אותן בפועל ממש והרי הקב"ה יודע העתיד

למעלה נאמר גם כן: "אני הוי' חוקר לב בוחן כליות", וכל הדברים הנסתרים של האדם גלויים לפניו. מחשבתו ודעתו של הקדוש ברוך הוא, שבהן הוא יודע את כל הנבראים, מקיפות אותם בפועל ממש; והקדוש ברוך הוא יודע את העתיד

כעת מיושלת למעלה מחשבה המקיפה את מושא המחשבה. ה' "חוקר לב ובוחן כליות", ואין דבר נסתר ממנו; ידיעתו את כל נברא מקיפה אותו בפועל ממש, והוא יודע את העתיד כפי שהוא יודע את העבר.

כמו העבר ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין ידיעה זו מכרחת האדם ויש לו בחירה לטוב או להפך ח"ו [חס ושלום]

להרהר רע כו' והיינו לפי שידיעה זו אין נמשך ממנה השפעה וגילוי בהאדם רק מקיף אותו.

כפי שהוא יודע את העבר, ואף על פי כן ידיעה זו אינה כופה על האדם, ויש לו בחירה בטוב או בהפכו, חס ושלום, להרהר רע וכו'. הטעם לכך הוא שאין ידיעה זו משפיעה על האדם ואינה מתגלה בו; היא רק מקיפה אותו.

ידיעה זו אינה מכריחה את האדם לבחור: הוא נותר חופשי לבחור בטוב או, חס ושלום, ברע. הסיבה היא שהידיעה רק מקיפה אותו כמקיף; דבר ממנה אינו נמשך לתוכו.

(ועד"מ כמו שמחשבת האדם אין גורם התפעלות ושינוי בדבר שמקיף במחשבתו כנ"ל הגם כי לא

מחשבותי מחשבותיכם⁸² כתיב שמה שמחשבת האדם מוקף בה איזה דבר אין הדבר ההוא מוקף בה

בפועל ממש רק בדמיון מחשבת האדם ודעתו

(הדבר דומה למחשבת האדם, שאינה גורמת השפעה או שינוי בדבר שהיא מקיפה במחשבתו, כפי שנתבאר לעיל. ואף על פי שנאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", כאשר דבר כלשהו מוקף במחשבת האדם, אין הדבר מוקף בה בפועל ממש, אלא רק בדמיון של מחשבתו ודעתו של האדם,

מחשבת האדם אינה משנה את הדבר שהוא חושב עליו. אולם מחשבותיו של ה' הן "לא מחשבותיכם": מחשבת האדם מקיפה דבר רק בדמיונו, ולא בפועל ממש.

ולכן אין הדבר ההוא מתפעל ומשתנה ע"י מקיף זה שהרי אין יכולת במחשבתו לנגוע בהדבר כו'. אבל הקב"ה דכתיב ביה כי לא מחשבותי מחשבותיכם הרי מחשבתו ודעתו שיודע את הנברא מקפת כל נברא בפועל ממש.⁸³

ולכן אין אותו דבר מושפע ומשתנה מכוח מקיף זה, שהרי אין למחשבתו יכולת לגעת בדבר וכו'. אבל הקדוש ברוך הוא, שעליו נאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", מחשבתו ודעתו שבהן הוא יודע את הנברא מקיפות כל נברא בפועל ממש,

משום כך מחשבת האדם אינה יכולה להשפיע על מושא מחשבתו: אין בכוחה לגעת בו. לעומת זאת, ידיעת ה' מקיפה בפועל ממש כל נברא, ולכן לכאורה היה אפשר לחשוב שהיא תשפיע עליו.

וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח מ"מ כתיב כי אל דעות שיש ב' בחי' דעת הא' בחי' דעת עליון שאינו מאיר רק בבחי' מקיף ולכן אף שמקיף בפו"מ [בפועל ממש] מ"מ אין ידיעה ומקיף זה מכריח הבחירה,

כמו שכתוב בספר של בינונים [תניא], פרק מ"ח. ואף על פי כן נאמר "כי אל דעות ה'": יש שתי בחינות של דעת. הראשונה היא בחינת דעת עליון, המאירה רק כמקיף; ולכן, אף שהיא מקיפה בפועל ממש, ידיעה ומקיף זה אינם כופים את הבחירה.

הדברים מבוססים על התניא, פרק מ"ח. ואף על פי כן ה' נקרא "אל דעות", בלשון רבים, משום שיש שתי בחינות דעת. דעת עליון מאירה רק כמקיף, ולכן, אף שהיא מקיפה באמת, אין היא כופה את הבחירה.

וזהו יכולת הקב"ה להיות ידיעתו זו שבבחי' דעת עליון רק בבחי' מקיף מרחוק עד שלא יתפעל ממנה האדם ולא תגרום לו שום הכרח כלל ממש ע"ד שאין מחשבת האדם גורם התפעלות באבן שמצייר במחשבתו

וזו יכולתו של הקדוש ברוך הוא: שידעה זו שלו, שבבחינת דעת עליון, תהיה רק כמקיף מרחוק, כך שהאדם לא יושפע ממנה והיא לא תכפה עליו כלל, ממש כפי שמחשבת האדם אינה משפיעה על אבן שהוא מצייר במחשבתו.

זו יכולתו של ה': להחזיק את ידיעתו שבדעת עליון כמקיף "מרחוק" בלבד, כך שהאדם אינו חש ממנה כפייה כלל. בדומה לכך, אבן שאדם מדמיין במחשבתו אינה מושפעת ממחשבתו.

ואף שמחשבת האדם אינה מקיף באמת כלל רק בדמיון לבד, אבל ידיעת הקב"ה הוא מקיף בפועל ממש מ"מ יכול הוא שגם מקיף זה שבפועל לא יגרום התפעלות. וזהו שמ"מ אינו רק בחי' מקיף דייקא).

ואף שמחשבת האדם אינה מקיף אמיתי כלל, אלא רק בדמיון, ואילו ידיעת הקדוש ברוך הוא היא מקיף בפועל ממש, בכל זאת הוא יכול לגרום שגם מקיף ממשי זה לא ישפיע. וזהו הטעם לכך שהיא בכל זאת בחינת מקיף דווקא).

ההבדל נשאר בעינו: מחשבת האדם מקיפה רק בדמיון, ואילו ידיעת ה' מקיפה בפועל ממש. ואף על פי כן, הוא יכול לגרום לכך שגם המקיף הממשי הזה לא ישפיע על האדם; ודווקא משום כך הוא נקרא מקיף.

ויש בחינה למטה מזו שמשם נמשך ההשפעה בפנימי' [בפנימיות / בפנימית] להאדם כמו ששואל המלאך טפה זו מה תהא עליי [עליה] חכם⁸⁴ וכו' נמצא הקב"ה נותן בו חכמה הרי נמשך בחי' זו בפנימית להיות חכם.

ויש בחינה נמוכה מזו, שממנה נמשכת ההשפעה פנימה אל האדם. כך, כשהמלאך שואל: "טיפה זו מה תהא עליה, חכם וכו'", הקדוש ברוך הוא נותן בה חכמה, ובחינה זו נמשכת בפנימיותו, כך שהוא נעשה חכם.

מתחת לדעת עליון יש בחינה שהשפעתה נמשכת אל תוך האדם. המלאך שואל על כל עובר אם יהיה חכם או טיפש, וכשה' גוזר "חכם", החכמה נמשכת בו בפנימיות.

אבל בחי' דעת עליון הוא בבחי' מקיף ולכן אינו מכריח הבחירה כו'. ועד"ז יובן ענין שבת שמאיר על האדם בחי' עליונה מאד והיינו בבחי' מקיף כו':⁸⁵

אבל בחינת דעת עליון היא בבחינת מקיף, ולכן אינה כופה את הבחירה וכו'. ובאופן דומה יובן עניינה של השבת: מאירה על האדם בחינה נעלית מאוד, כלומר בבחינת מקיף וכו'.

דעת עליון נשארת בבחינת מקיף, ולכן אינה כופה את הבחירה. השבת דומה לכך: בחינה נעלית מאוד מאירה על האדם, אך היא מקיפה אותו כמקיף.

קטע 5 • 14-15

שני סוגי מקיף; לעתיד לבוא

14 ד ומכל מקום צ"ע [צריך עיון] אם המשל דמקיף דידיעה מכוון לענין המשכת המקיף בשבת כי הנה ענין הידיעה שאינו גורם שום התפעלות והכרח בהבחירה צ"ל דהיינו משום שהוא בחי' המקיף שמרחוק; יש ב' בחי' מקיפים.

4. ואף על פי כן, יש לעיין אם המשל של המקיף שבידיעה מתאים לענין המשכת המקיף בשבת. שהרי הידיעה שאינה גורמת שום התפעלות ואינה כופה את הבחירה, צריך לומר שזה משום שהיא בבחינת המקיף שמרחוק; שכן יש שתי בחינות של מקיפים.

סעיף 4 מעורר שאלה על המשל: האם המקיף שבידיעה ה' אכן מתאים למקיף שנמשך בשבת? הידיעה אינה פוגעת בחופש הבחירה רק משום שהיא מקיף מרוחק, ויש שני סוגים של מקיף.

הא' שאע"פ [שאף על פי] שהוא מקיף ואינו מאיר בפנימי' [בפנימיות / בפנימית] עכ"ז [עם כל זה] נמשך התפעלות ממנו כמו שהאדם מתפעל כשמתפלל בצבור משום המקיף דאכל כי עשרה שכינתא שריא⁸⁶ וזה נקי מקיף הקרוב שמאיר בהא"פ [בהאור פנימי].

הראשון: אף שהוא מקיף ואינו מאיר בפנימיות, בכל זאת נמשכת ממנו התפעלות, כמו שאדם מתעורר כשהוא מתפלל בצבור, מפני המקיף של "בכל מקום שיש בו עשרה, השכינה שורה". מקיף זה נקרא מקיף קרוב, והוא מאיר באור הפנימי.

הראשון הוא "המקיף הקרוב": הוא אינו נכנס אל האדם, אך האדם מתעורר ממנו, כמו המתפלל בצבור ומתעורר מכך ש"בכל מקום שיש בו עשרה, השכינה שורה". מקיף כזה מאיר באור הפנימי.

הב' מקיף הכללי שמקיף בהשוואה א' ואינו מאיר בפנימי כלל ולא נמשך ממנו התפעלות וכמ"ש כ"ז [כל זה] **ס"פ שמות בביאור ע"פ הבאים ישרש⁸⁷ כו',**

השני הוא המקיף הכללי, המקיף את הכול בשווה ואינו מאיר בפנימיות כלל, ולא נמשכת ממנו שום התפעלות. כל זה מוסבר בסוף פרשת שמות, בביאור הפסוק "הבאים ישרש" וכו'.

השני הוא "המקיף הכללי": הוא מקיף את הכול בשווה, אינו מאיר בפנימיות כלל ואינו מעורר דבר. עניין זה מוסבר בתורה אור בסוף פרשת שמות, על הפסוק "הבאים ישרש".

וא"כ הידיעה שאינה מכרחת הבחירה כלל היינו משום שהוא בבחי' מקיף המובדל, ובשבת הרי יש נשמה יתירה שהוא התגלות מבחי' הרצון עליון (כמ"ש במ"א ע"פ ויקהל משה⁸⁸ כו').

אם כן, הידיעה שאינה כופה כלל את הבחירה היא בבחינת המקיף הנבדל; ואילו בשבת יש נשמה יתרה, שהיא התגלות מבחינת הרצון העליון, כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "ויקהל משה" וכו'.

ידיעת ה' אינה מגבילה את הבחירה משום שהיא מקיף מרוחק ונבדל. בשבת, לעומת זאת, יש נשמה יתרה, התגלות של הרצון העליון, כפי שמוסבר בתורה אור על הפסוק "ויקהל משה"; לכן השבת משפיעה על האדם.

ולכן אפשר כי שבת תתאה ושבת עילאה עם היות שניהם בחי' מקיף כנ"ל בפ"י שבתותי תשמרו.

לכן ייתכן ששבת תתאה ושבת עילאה, אף ששתיהן בבחינת מקיף, כפי שהוזכר לעיל בביאור "שבתותי תשמרו",

מכאן עולה הצעה ביחס לשתי השבתות. שתיהן בבחינת מקיף, כפי שנאמר בביאור "שבתותי תשמרו", אך ייתכן שהן שני סוגים שונים של מקיף.

מ"מ י"ל [יש לומר] שבת תתאה הוא מקיף הקרוב וממנו נמשך הארה והתפעלות כו' ושבת עילאה הוא מקיף העליון מקיף למקיף כו'.

אף על פי כן, אפשר לומר ששבת תתאה היא המקיף הקרוב, שממנו נמשכים הארה והתפעלות וכו', ושבת עילאה היא המקיף העליון, מקיף למקיף וכו'.

ייתכן ששבת תתאה היא "המקיף הקרוב", שממנו מגיעים לאדם אור והתעוררות. שבת עילאה היא המקיף העליון, מקיף למקיף.

וגם במ"א נתבאר שבשבת נכנסים המקיפים דחול בבחינת פנימים ונמשכים מקיפים עליונים יותר, וגם נתבאר במ"א בפ"י ושמרו בני [בני ישראל] את השבת לעשות את השבת⁸⁹ שע"י ושמרו

ועוד מוסבר במקום אחר, שבשבת נכנסים המקיפים של ימות החול ונעשים פנימיים, ונמשכים מקיפים עליונים יותר. כמו כן מוסבר במקום אחר פירוש "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת", שעל ידי "ושמרו

במקום אחר מוסבר שבשבת המקיפים של ימות החול נכנסים פנימה ונעשים אורות פנימיים, ובה בעת נמשכים מקיפים עליונים יותר. מאמר אחר מפרש את "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת" כמתאר סיבה ותוצאה.

את השבת נמשך כח ועוז שיוכלו לעשות את השבת הבא אח"כ, ועמ"ש סד"ה לסוסתי⁹⁰ בענין טלא דנטיף מעתיקא בג' סעודות דשבת שמזה נמשך הכח לאתעדל"ת [לאתערותא דלתתא] כו'.

את השבת" נמשכים כוח ועוז שיוכלו "לעשות" את השבת שתבוא אחר כך. וראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "לסוסתי", בענין טלא דנטיף מעתיקא בשלוש סעודות השבת, שממנו נמשך הכוח לאתערותא דלתתא וכו'.

שמירת השבת הזאת ממשיכה כוח ועוז כדי "לעשות" את השבת הבאה. המאמר "לסוסתי" מוסיף ש"הטל הנוסף מעתיקא" בשלוש סעודות השבת נותן את הכוח לאתערותא דלתתא — ליוזמה של האדם עצמו.

15 והנה מכ"ז [מכל זה] יובן ענין ירידת הנשמות צורך עליי [עלייה] ועיקר העלייה [העלייה] לע"ל [לעתיד לבוא] ליום שכולו שבת.⁹¹ והענין

מכל האמור יובן ענין ירידת הנשמות לצורך עלייה, וכן שעיקר העלייה יהיה לעתיד לבוא, ביום שכולו שבת. והענין הוא

כל האמור מסביר את ירידת הנשמות "לצורך עלייה". עיקר העלייה שלהן יהיה לעתיד לבוא, "ביום שכולו שבת".

כי הנשמות שרשן מבחי' מחשבה שהוא בחי' בריאה והעלייה בבחי' אצילות וכנ"ל דשבת הוא עליית בריאה באצילות ועיקר העלייה בחי' שבת עילאה וזהו ענין הגילוי שלע"ל [שלעתיד לבוא].

שמוצא הנשמות הוא מבחינת המחשבה, שהיא בחינת בריאה, והעלייה היא לבחינת אצילות. כפי שהוזכר לעיל, שבת היא עליית בריאה לאצילות; ועיקר העלייה הוא בבחינת שבת עילאה, וזהו הגילוי שיהיה לעתיד לבוא.

שורש הנשמות הוא ב"מחשבה", בחינת בריאה, והשבת מעלה את בריאה לאצילות. אך עיקר העלייה הוא בבחינת שבת עילאה, שתתגלה לעתיד לבוא.

כי הנה שרש הנשמות הוא מבחי' א"ק [אדם קדמון] כי עלה במחשבה היינו בחי' א"ק [אדם קדמון] כמ"ש במ"א וירידתן משם ירידה צורך עלייה

שורש הנשמות הוא מבחינת אדם קדמון, שכן "עלה במחשבה" פירושו בחינת אדם קדמון, כפי שמבואר במקום אחר. ירידתן משם היא ירידה לצורך עלייה,

במקור, "עלה במחשבה" מתייחס לאדם קדמון, ולכן הנשמות מושרשות באדם קדמון. ירידתן משם היא לצורך עלייה גבוהה עוד יותר.

היינו בחי' שבת עילאה שהוא עליות עד שא"ק [שאדם קדמון] שנק' אדם דבריאה עולה באצילות שהיא גילוי אור א"ס ממש

כלומר, בחינת שבת עילאה, שהיא סדר של עליות עד שאדם קדמון, הנקרא "אדם דבריאה", עולה לאצילות, שהיא גילוי ממש של אור אין סוף.

עלייה זו היא שבת עילאה, שבה אדם קדמון, "אדם דבריאה", עולה ל"אצילות" — גילוי אור אין סוף עצמו.

אך עכשיו הגילוי רק בבחי' מקיף והוא בחי' סובב אבל לע"ל [לעתיד לבוא] יהי' [יהיה] התגלות המקיף בבחי' גילוי ממש כו'

אולם כעת הגילוי הוא רק בבחינת מקיף, והיא בחינת סובב; אבל לעתיד לבוא המקיף יתגלה בגילוי ממש וכו'.

כעת אור זה מגיע אלינו רק בבחינת מקיף, סובב; לעתיד לבוא המקיף עצמו יתגלה בגילוי. זו העלייה שלשמה ירדו הנשמות.

ועיין מ"ש ע"פ ואכלתם אכול⁹² מענין הנשמות החדשות שיומשכו לע"ל [לעתיד לבוא] מבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין] ממש שלמעלה מהקו ויתעטרו בהן נשמות הצדיקים לע"ל [לעתיד לבוא] וכמ"ש בספר הגלגולים פ"ז [פרק ז'] שזה יהיה באלף השביעי שהוא שבת עילאה ממש.

ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ואכלתם אכול" בענין הנשמות החדשות שיימשכו לעתיד לבוא מבחינת סובב כל עלמין ממש, שלמעלה מן הקו, ובהן יתעטרו נשמות הצדיקים לעתיד לבוא. וכפי שנכתב בספר הגלגולים, פרק ז', הדבר יהיה באלף השביעי, שהוא שבת עילאה ממש.

המאמר על "ואכלתם אכול" עוסק בנשמות חדשות שיבואו לעתיד לבוא מסובב עצמו, למעלה מן הקו, והיו לעטרה לנשמות הצדיקים. ספר הגלגולים מציין שהדבר יהיה באלף השביעי, שבת עילאה ממש.

קטע 6 • 161-17

מדרגות בתוך השבת

16 והנה לכאורה צ"ע [צריך עיון] לקשר דרוש זה דעליית שבת הוא אפילו בא"ק [באדם קדמון] שגם א"ק [אדם קדמון] עולה כו' עם מ"ש סד"ה למנצח על השמינית^{93,94} דא"ק [דאדם קדמון] הוא למעלה מהעליות דשבת⁹⁵ כו' ע"ש.

והנה, לכאורה צריך עיון כיצד ליישב את המאמר הזה, שלפיו עליית השבת היא אפילו באדם קדמון, שגם אדם קדמון עולה וכו', עם מה שנאמר בסוף המאמר המתחיל "למנצח על השמינית", שאדם קדמון נמצא למעלה מעליות השבת וכו'; עיין שם.

קושי: המאמר הזה אומר שעליית השבת מגיעה אפילו לאדם קדמון, ואילו המאמר "למנצח על השמינית" אומר שאדם קדמון נמצא למעלה מעליות השבת. כיצד מתיישבים הדברים?

אך באמת לק"מ [לא קשה מידי] שהרי גדולה מזו מבואר במ"א⁹⁶ דאפילו הבינה נקי' ממחרת השבת⁹⁷ פי' שהוא למעלה מבחי' שבת

אבל באמת אין כאן קושי כלל, שהרי במקום אחר מבואר דבר גדול מזה: שגם בינה נקראת "ממחרת השבת", כלומר, שהיא למעלה מבחינת שבת;

אין כאן סתירה של ממש. במקום אחר נאמר שגם בינה, הנמוכה מאדם קדמון, נקראת "ממחרת השבת", כלומר, היא למעלה מבחינת שבת עצמה.

כי שבתא דליליא ושבתא דיומא הם זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] ובינה היא למעלה מזה כו' ובמ"א מצינו בזהר דשבת הוא בינה⁹⁸ כמ"ש בזהר (ח"ב [חלק ב'] דס"ג ב' ודפ"ח⁹⁹ א')

שהרי השבת של הלילה והשבת של היום הן זעיר אנפין ונוקבא, ובינה למעלה מהן וכו'. ובמקום אחר מצינו בזהר ששבת היא בינה, כמו שכתוב בזהר (חלק ב', דף ס"ג ע"ב, ודף פ"ח ע"א).

השבת של הלילה והשבת של היום הן זעיר אנפין ונוקבא, ובינה למעלה מהן. ואף על פי כן, במקומות אחרים בזהר השבת מזוהה עם בינה.

א"ו [אלא ודאי] היינו משום דכמה בחי' יש בשבת שיש בחי' בשבת שבינה נק' לגבי בחי' זו ממחרת השבת והיינו שבת סתם.

אלא שהדבר נובע מכך שיש כמה בחינות בשבת: יש בחינה בשבת שלגביה בינה נקראת "ממחרת השבת", והיא שבת סתם.

מכאן שבשבת יש כמה בחינות. ביחס ל"שבת" סתם, בינה היא "ממחרת השבת", כלומר, למעלה ממנה.

אבל יש בחי' בשבת שנק' שבת שבתון וזהו בחי' בינה וזהו דרך פרט באצי' עצמו.^{100, 101, 102}

אבל יש בחינה בשבת שנקראת "שבת שבתון", וזו בחינת בינה. וזהו בפרט בתוך עולם האצילות עצמו.

ויש בחינה גבוהה יותר, הנקראת "שבת שבתון", והיא בינה עצמה. זהו ההבדל בפרט בתוך עולם האצילות.

17 וכמ"כ [וכמו כן] יובן בכללות העולמות שיש בחי' בשבת שלגבי זה נק' א"ק [אדם קדמון] למעלה מעליות

דשבת ויש עוד בחי' שבת ששייך גם בא"ק [באדם קדמון] וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] שבשבת נאמר ב' בחי' מכל מלאכתו אשר ברא ומכל מלאכתו אשר עשה.¹⁰³

וכך יובן גם ביחס לעולמות בכללותם: יש בחינה של שבת, שביחס אליה אדם קדמון נחשב למעלה מעליות השבת; ויש בחינה נוספת של שבת השייכת גם לאדם קדמון. כפי שהתבאר, לגבי שבת נאמרו שתי בחינות: "מכל מלאכתו אשר ברא" ו"מכל מלאכתו אשר עשה".

כך הוא גם ביחס לעולמות בכללותם: בחינה אחת של שבת נמצאת למטה מאדם קדמון, ובחינה אחרת מגיעה גם אליו. הן מקבילות לשתי לשונות הפסוק: שבתה "מכל מלאכתו אשר ברא" ושבתה "מכל מלאכתו אשר עשה".

אשר בחי' השבת מכל מלאכתו אשר עשה אדם דאצי' שנק' עשייה וא"ק [ואדם קדמון] שכולל אביי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] בהשוואה א' הוא למעלה מעליות זו דשבת,

בחינת השבת של "מכל מלאכתו אשר עשה" היא אדם דאצילות, הנקרא עשיה; ואדם קדמון, הכולל את אצילות, בריאה, יצירה ועשיה כאופן שווה, נמצא למעלה מעלייה זו של שבת;

השביטה ממה שהוא "עשה" נוגעת לאצילות, "אדם דעשיה". אדם קדמון, הכולל בתוכו את ארבעת העולמות במידה שווה, נמצא למעלה מעלייה זו, כפי שנאמר במאמר "למנצח".

אבל בחיי שבת מכל מלאכתו אשר ברא לעשות¹⁰⁴ זהו שייך גם בא"ק [באדם קדמון] וכנ"ל (ועי' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פי' קדושים ע"פ את שבתותי ב' שבתות הדר העליון כו' והוא יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שהוא פנימי [פנימיות / פנימית] א"ק [אדם קדמון] כמ"ש סד"ה למנצח על השמינית.

אבל בחינת השבת של "מכל מלאכתו אשר ברא לעשות" שייכת גם לאדם קדמון, כנזכר לעיל. (ועיינו בלקוטי תורה [של האריז"ל], פרשת קדושים, על הפסוק "את שבתותי": שתי שבתות, הדר העליון וכו'; וזהו יסוד דאדם קדמון, שהוא פנימיות אדם קדמון, כפי שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "למנצח על השמינית".

אבל השביתה ממה שהוא "ברא" מגיעה גם לאדם קדמון. לקוטי תורה של האריז"ל על פרשת קדושים מדבר על שתי שבתות ועל "הדר העליון" – יסוד דאדם קדמון, שהוא פנימיותו.

אלמא דשבת עילאה זה שייך בפנימי [בפנימיות / בפנימית] א"ק [אדם קדמון] כו'. ועיי' פע"ח [פרי עץ חיים] בהקדמה לשער השבת פ"ד וכן עולין כולן עד א"ק [אדם קדמון].

מכאן ששבת עליונה זו שייכת לפנימיות אדם קדמון וכו'. ועיינו בפרי עץ חיים, בהקדמה לשער השבת, פרק ד: "וכן עולין כולן עד אדם קדמון".

נמצא שהשבת העליונה נוגעת לפנימיות אדם קדמון. גם בפרי עץ חיים נאמר שבשבת "עולין כולן עד אדם קדמון".

ועי' בטעמי מצות פי' בהר בתחלתו עד המאציל העליון פי' אפילו אריך כו' כל הנאצלים כולן כו' וצ"ע [וצריך עיון] בספר הגלגולים ספ"ז ועיי' במב"ש [במבוא שערים] ש"ג ח"ב [חלק ב'] ס"פ ט"ו):

ועיינו בטעמי מצוות, פרשת בהר, בתחילתו: "עד המאציל העליון", כלומר, אפילו אריך וכו', "כל הנאצלים כולן" וכו'. ויש לעיי' בספר הגלגולים, סוף פרק יז; ועיינו במבוא שערים, שער ג, חלק ב, סוף פרק טו.)

טעמי מצוות על פרשת בהר מדבר על עלייה "עד המאציל העליון", של כל הדרגות הנאצלות, אפילו אריך אנפין. אדמו"ר הזקן מציין שיש לעיי' בקטע בספר הגלגולים הנוגע לעניין זה, ומפנה למבוא שערים.

קטע 7 • 18-19

"וואת מקדשי תיראו"

18 ה ומקדשי תיראו.¹⁰⁵ פי' מקדשי קאי על התורה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה]¹⁰⁶ משחרב בהמ"ק

[בית המקדש] אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א [ד' אמות] של הלכה.

5. "וואת מקדשי תיראו". פירוש הדבר: "מקדשי" מתייחס לתורה, כפי שאמרו חז"ל: "משחרב בית המקדש, אין להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה".

סעיף 5 פונה אל הפסוק "וואת מקדשי תיראו". "מקדשי" היא התורה: מאז שנחרב בית המקדש, משכנו של ה' בעולם הוא "ארבע אמות של הלכה".

והתורה היא בחינת א"פ [אור פנימי] ולכן נאמר ע"ז תיראו כי היראה נמשכת ע"י הגילוי מקרוב (וכמו וירא העם וינועו¹⁰⁷ ויעמדו מרחוק דהיינו כדי לנוח מעט מהיראה הגדולה שמקרוב, ובקריעת ים סוף¹⁰⁸ ע"י הגילוי וירא ישראל כו' וייראו העם כו').

והתורה היא בחינת אור פנימי, ולכן נאמר עליה "תיראו", שכן היראה נמשכת על ידי גילוי מקרוב (כמו שנאמר: "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק" — כלומר, כדי לנוח מעט מהיראה הגדולה שבקרבה; ובקריעת ים סוף, בעקבות הגילוי, נאמר "וירא ישראל" כו', "וייראו העם" כו').

התורה היא אור פנימי, גילוי קרוב, וגילוי קרוב מעורר יראה; לכן נאמר "תיראו". בסיני עמד העם מרחוק כדי לנוח מעט מהיראה הגדולה שבקרבה, ובים, הראייה עוררה פחד.

ובשבת שהוא אור מקיף נאמר תשמרו. ואומר הטעם אני הוי' פי' אני אותיות אין¹⁰⁹ עצמות אור א"ס דלית מחשבה תפיסא ב"י [ביה]^{110, 111} הוא הוי'.

ובנוגע לשבת, שהיא אור מקיף, נאמר "תשמרו". והפסוק נותן את הטעם: "אני הוי'". פירוש הדבר: אותיות "אני" הן אותיות "אין"; עצמות אור אין סוף, ש"לית מחשבה תפיסא ביה", היא הוי'.

השבת, שהיא אור מקיף, נשמרת ומוגנת מבחוץ. הפסוק מסתיים במילים "אני הוי'": אותיות "אני" הן אותיות "אין", עצמות אור אין סוף שאין מחשבה יכולה להשיג; והפסוק אומר שעצמות זו היא הוי', האור שנמשך כאור פנימי.

והוי' הוא האור הנמשך בא"פ [באור פנימי] כי יו"ד צמצום והוא בחי' חכמה של להיות התהוות החכמה מא"ס ב"ה הוא ע"י צמצום שנשאר רשימו וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל].

והוי' הוא האור שנמשך כאור פנימי, שכן היו"ד היא צמצום, והיא בחינת חכמה; שהרי התהוות החכמה מאין סוף ברוך הוא היא על ידי צמצום, שבו נותר רשימו, כפי שנתבאר לעיל.

הוי' הוא האור שנכנס כאור פנימי. היו"ד שבו היא צמצום, נקודת החכמה, שכפי שהוסבר, התהוותה הייתה באמצעות הצמצום שהותיר רשימו.

ואח"כ ה' בינה הרחבת השכל כו' והרי גם אור זה המאיר בבחי' א"פ [אור פנימי] הוא מאור א"ס (הוא בחי' הקו שהאור מעין המאור¹¹² כמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי) וכולא חד

ואחר כך ה"א היא בינה, הרחבת השכל וכו'. והרי גם אור זה, המאיר בבחינת אור פנימי, הוא מאור אין סוף (הוא בחינת הקו, שכן האור הוא מעין המאור, כפי שנכתב באגרת הקודש, בדיבור המתחיל "איהו וחיוהי"), והכול אחד.

הה"א שבו היא בינה, הרחבת הרעיון. האור הפנימי הזה הוא הקו, ומכיוון ש"האור הוא מעין המאור", גם הוא אור אין סוף; הכול אחד.

ולכן ומקדשי תיראו כו', (ועי' בת"ז [בתיקוני זוהר] ריש תיקון כ"ד ועמ"ש מענין הצמצום דיו"ד ע"פ המאמר זח"ג [זוהר חלק ג] ¹¹³ אחרי דע"ט ע"ב הביאו עלי כפרה). ¹¹⁴

ולכן "ואת מקדשי תיראו" וכו'. (ועיינו בתיקוני זוהר, תחילת תיקון כ"ד; וכן עיינו במה שנכתב בעניין הצמצום של היו"ד על פי המאמר בזוהר חלק ג, אחרי, דף ע"ט ע"ב, "עלי כפרה").

לכן יש "לירא" מן התורה: דרכה אור אין סוף נוכח בקרבה. ההערה שבסוגריים מפנה לתיקוני זוהר ולמאמר בזוהר "עלי כפרה", הדין בצמצום של היו"ד.

ואפשר לומר שזהו ג"כ הסמיכות כבד את אביך ואת אמך ¹¹⁵ לזכור את יום השבת ¹¹⁶ וכן בפי קדושים איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו, ¹¹⁷

ואפשר לומר שזהו גם [הטעם ל-] סמיכות "כבד את אביך ואת אמך" ל"זכור את יום השבת", וכן בפרשת קדושים: "איש אמו ואביו תיראו" ו"את שבתותי תשמרו",

אותו צימוד עשוי להסביר גם מדוע "כבד את אביך ואת אמך" סמוך ל"זכור את יום השבת" בעשרת הדיברות. גם בפרשת קדושים מצמידה התורה את "איש אמו ואביו תיראו" ל"ואת שבתותי תשמרו".

והוא ע"ד ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי קדושים דפ"ב [דפרק ב'] ע"א ודא איהו תורת ¹¹⁸ ה' כו' ודא איהו כבוד דאבא ואימא כו'

והוא על דרך דברי רעיא מהימנא בפרשת קדושים, דף פ"ב ע"א: "וזהו תורת ה'" וכו', "וזהו כבוד אבא ואמא" וכו'; רעיא מהימנא מקשר בין "תורת ה'" לבין "כבוד אבא ואמא", אב ואם.

שתשכ"כ [שתורה שבכתב] נקי' מוסר אביך ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] נקרא תורת אמך ¹¹⁹ והתורה היא א"פ [אור פנימי] ושבת א"מ [אור מקיף] וכולא חד וכנ"ל.

שהרי התורה שבכתב נקראת "מוסר אביך", והתורה שבעל פה נקראת "תורת אמך"; התורה היא אור פנימי והשבת היא אור מקיף, והכול אחד, כפי שהוזכר לעיל.

התורה שבכתב היא "מוסר אביך", והתורה שבעל פה היא "תורת אמך". לכן, יראת האב והאם מייצגת את התורה, שהיא אור פנימי, ושמירת השבת מייצגת את האור המקיף; והכול אחד.

19 ובפ"י וענין שהתורה נק' מקדשי היינו כמ"ש בס"י [בספר של בינונים] פנ"ב שהתלמוד נמשך מהיכל קדשי קדשים דבריא שבו מתלבש מל' דאצילות¹²⁰ ולכן נק' א"פ [אור פנימי] בחי' אצ"י הנמשך ומתלבש בבריא אכל שבת בריאה עולה באצילות ממש

והביאור בענין זה שהתורה נקראת "מקדשי" הוא על פי מה שכתוב בספר של בינונים [תניא], פרק נ"ב: התלמוד נמשך מהיכל קודש הקודשים של בריאה, שבו מלכות דאצילות מתלבשת; ולכן הוא נקרא אור פנימי — בחינת אצילות שנמשכת ומתלבשת בבריא. אבל בשבת בריאה עולה לאצילות ממש,

הטעם לכך שהתורה נקראת "מקדשי": בתניא, פרק נ"ב, נאמר שהתלמוד נמשך מהיכל קודש הקודשים של בריאה, שבו מלכות דאצילות מתלבשת. זהו אור פנימי — אצילות שירדה והתלבשה בבריא; ואילו בשבת בריאה עצמה עולה לאצילות.

ולכן נקרא א"מ [אור מקיף] ועד"ז ג"כ שבת עילאה ומ"מ כולא חד וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער כסה"כ [כסא הכבוד] דהיכל ק"ק [קדש הקדשים] הוא כחב"ד [כחכמה בינה ודעת] דבריא ונשמת היכל ק"ק [קדש הקדשים] הוא אורות המתנוצצים מכח"ב [מכתר חכמה בינה] דאצילות כו' וכמ"ש במ"א.

ולכן היא נקראת אור מקיף; וכך גם שבת עילאה. ואף על פי כן, הכול אחד, ככתוב בעץ חיים, שער כסא הכבוד, שהיכל קודש הקודשים הוא כתר, חכמה, בינה ודעת של בריאה, ונשמת היכל קודש הקודשים היא אורות הנוצצים מכתר, חכמה ובינה דאצילות וכו', כפי שמבואר במקום אחר.

העלייה למדרגה עליונה משמעה היות מוקפים בה, ולכן השבת היא אור מקיף, וכך גם שבת עילאה. ואף על פי כן, השתיים הן אחד: בעץ חיים נאמר שקודש הקודשים של בריאה הוא כתר, חכמה, בינה ודעת של בריאה, ו"נשמתו" היא אורות הנוצצים מאצילות.

קטע 8 • 2011-23

התיי"ו ותפילת מוסף של שבת

20 והנה עפ"י [על פי זה] י"ל [יש לומר] בענין תקנת שבת שבמוסף שבת דאיתא בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער השבת פ"כ שהוא מיוסד על סדר תשר"ק

והנה, לפי זה אפשר להסביר את "תקנת שבת" שבתפילת מוסף של שבת, שעליה נאמר בפרי עץ חיים, שער השבת, פרק כ, שהיא ערוכה בסדר תשר"ק,

הדברים מסבירים את תפילת "תקנת שבת" במוסף של שבת, שלפי פרי עץ חיים ערוכה לפי סדר הא"ב מהסוף להתחלה, מת' ועד א'.

והוא הארת כ"ב אתון המאירין במוחא עילאה מתתא לעילא בסוד מ"ש בזהר תי"ו רשים רשימו¹²¹ לעתיק יומין דלית דכוותי [דכוותיה]¹²² ועמ"ש מזה בביאור האדרא מהאריז"ל [מהארי"ז זכרנו לברכה] בדף קכ"ח סע"ב [סוף עמוד ב] גבי תי"ו רשים רשימו כו'.

והיא הארה של עשרים ושתיים האותיות המאירות במוח העליון מלמטה למעלה, בסוד דברי הזוהר: "ת' רשמה רושם לעתיק יומין, שאין דומה לו". וראו גם את הכתוב על כך בביאור האידרא של האריז"ל, בדף קכ"ח ע"ב, בעניין "ת' רשמה רושם" וכו'.

זהו אור עשרים ושתיים האותיות המאירות כלפי מעלה, מלמטה למעלה, במוח העליון. הדבר מתאים לדברי הזוהר: "ת' רשמה רושם לעתיק יומין", כפי שהם מוסברים בביאור האידרא של האריז"ל שהוזכר לעיל.

21 וע' עוד בענין האותיות בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ ויקרא בענין ופרחין גו אורא שהוא ענין תוספת אור אל האותיות מאורא דא"א כו'.

ועיינו עוד בענין האותיות ברמ"ז, בתחילת פרשת ויקרא, בענין "ופרחין גו אורא", שהוא תוספת אור לאותיות מן ה"אורא" דאריך אנפין וכו'.

הרמ"ז, בתחילת פרשת ויקרא, מפרש את "ופרחין גו אורא" כתוספת אור שהאותיות מקבלות מן ה"אורא" דאריך אנפין.

ועד"ז י"ל [יש לומר] גם כאן שזהו ענין תשר"ק שבמוסף בחי' תוספת אור אל האותיות שהם בזו"ן [בזעיר אנפין ונוקבא]

ובאותו אופן אפשר לומר גם כאן: זהו ענין תשר"ק שבמוסף — בחינה של תוספת אור לאותיות, שהן בז"א ובנוקבא; אדמו"ר הזקן מיישם זאת כאן על סדר האותיות ההפוך של מוסף: מדובר בתוספת אור הניתנת לאותיות, שהן בז"א ובנוקבא.

כי אתון בינונין בז"א ואתון זעירין במל', ועתה במוסף שבת נמשך להם תוספת אור מהכתר שהרי האותיות הבינוניות הן בז"א, והאותיות הקטנות במלכות; וכעת, במוסף של שבת, נמשך אליהן אור נוסף מן הכתר.

האותיות הבינוניות הן בז"א והאותיות הקטנות במלכות. במוסף של שבת הן מקבלות תוספת אור מן הכתר.

ולכן נמשך זה ע"י בחי' מל' דא"ק [דאדם קדמון] שנעשה ע"י וזהו תי"ו רשים רשימו כו'. ועמ"ש בביאור ע"פ והניף הכהן¹²³ אותם על לחם הבכורים¹²⁴ כו'.

ולכן הדבר נמשך באמצעות בחינת המלכות דאדם קדמון, שנעשית עתיק יומין; וזהו תי"ו רשים רשימו" וכו'. ועיינו כמה שכתוב בביאור על הפסוק "והניף הכהן אותם על לחם הבכורים" וכו'.

האור נמשך באמצעות מלכות דאדם קדמון, שנעשית עתיק יומין, הדרגה הפנימית ביותר שבכתר: "תי"ו רשים רשימו לעתיק יומין". משום כך האותיות כאן מתחילות בתי"ו.

22 והנה לפמ"ש [לפי מה שכתוב] שבשבת יש עליי [עלייה] עוד עד רום המעלות שגם אי"ק [אדם קדמון] עולה באור

אי"ס ב"ה אי"כ ממילא מובן שגם בזה יתפרש ג"כ

והנה, לפי מה שכתוב, שבשבת יש עלייה נוספת עד לרום המעלות, עד שאפילו אדם קדמון עולה באור אין סוף ברוך הוא, מובן מאילו שגם בעניין זה יתפרש

מכיוון שבשבת מגיעים לעליית אדם קדמון אל אור אין סוף, אפשר לפרש את האות תי"ו גם כרמה הנעלית ביותר.

ענין הנ"ל ע"ד מ"ש האריז"ל [הארי"י זכרוננו לברכה] שהתי"ו הוא בחי' אחרונה שבמאציל אשר היא האצילה

הכל כו' ובספר ע"ה [עליו השלום] שער השני פ"ז [פרק ז'] כ' [כתב] ג"כ בענין התי"ו כו'.

העניין הנזכר לעיל על דרך מה שכתב האריז"ל, שהתי"ו היא הבחינה האחרונה שבמאציל, והיא האצילה את הכול וכו'. וגם בספר עמק המלך, שער שני, פרק ז', כתב בעניין התי"ו וכו'.

כאן מדובר בתי"ו של האריז"ל, שהיא "הבחינה האחרונה שבמאציל", והיא האצילה את הכול. גם עמק המלך דן בעניין התי"ו.

23 והנה מבואר למעלה בענין בורא קדושים ישתבח שמך שהתהוות אי"ק [אדם קדמון] ואפילו בחי' חכמה

שלמעלה מא"ק [מאדם קדמון] הוא מן הרשימו שנשאר אחר הצמצום והסתלקות האור כו'

והנה, כפי שהתבאר לעיל בעניין "בורא קדושים, ישתבח שמך", התהוות אדם קדמון, ואפילו בחינת חכמה שלמעלה מאדם קדמון, היא מן הרשימו שנשאר לאחר הצמצום והסתלקות האור וכו'.

נזכר כאן הרעיון שהתבאר קודם: אדם קדמון, ואפילו החכמה שלמעלה ממנו, התהוו מן הרשימו — האותיות שנותרו לאחר שהאור הסתלק בצמצום.

ובשבת הוא עליי [עלייה] אי"ק [אדם קדמון] באור אי"ס שהוא מה שנסתלק בבחינת העלם מאיר בו בגילוי

כנ"ל

ובשבת אדם קדמון עולה אל אור אין סוף; כלומר, מה שהסתלק ונעשה בו העלם מאיר בו בגלוי, כפי שהוזכר לעיל.

בשבת אדם קדמון עולה אל אור אין סוף. האור עצמו, שהסתלק ונעשה בהעלם, מאיר בו כעת בגלוי.

וזהו שעלייה זו הוא ע"י תי"ו כי תי"ו רשים רשימו כו' וע"ד הנ"ל בשם האריז"ל [הארי"י זכרוננו לברכה].

וזהו שעלייה זו נעשית באמצעות התי"ו, שכן "תי"ו רשים רשימו" וכו', על דרך מה שהוזכר לעיל בשם האריז"ל.

לכן העלייה נעשית באמצעות התי"ו. דברי האידרא "תי"ו רשים רשימו" משתמשים במונח רשימו עצמו: העקבות שמהם התהווה אדם קדמון הם הרושם של התי"ו, הבחינה האחרונה של המאציל, כפי שלימד האריז"ל; לכן אדם קדמון עולה בחזרה אל האור באמצעות התי"ו.

וזהו שאומרים תשר"ק דתקנת שבת במוסף שמוסף שבת הוא תוספת הקדושה כמ"ש בפרדס בעה"כ
[בערכי הכינויים] בערך מוסף

וזהו שאומרים "תשר"ק" ב"תקנת שבת" בתפילת מוסף, שכן מוסף של שבת הוא תוספת קדושה, כמובא בפרדס,
בערכי הכינויים, בערך "מוסף".

לכן בתפילת מוסף של שבת אומרים "תקנת שבת" בסדר אותיות הפוך, החל בתי"ו. משמעות המילה "מוסף" היא תוספת, והפרדס מסביר
שמוסף של שבת הוא תוספת קדושה.

וזהו ענין עולת שבת בשבתו.¹²⁵ שהשבת עצמו עולה בשבתו והוא בחי' שבת עילאה שהעלייה עד א"ס
כו'.

וזהו ענין "עולת שבת בשבתו": השבת עצמה עולה בשבת שלה, וזו בחינת שבת עילאה, שבה העלייה מגיעה עד אין
סוף וכו'.

הדבר מסביר גם את הביטוי "עולת שבת בשבתו": "עולה" פירושו גם מתרוממת, ולכן השבת עצמה עולה בשבת שלה. זו השבת העליונה,
שהעלייה שלה מגיעה עד אין סוף.

קטע 9 • 241

אותיות באור אין סוף

24 והנה להבין עוד ענין שייכות בחי' אותיות באור א"ס הנה מבואר במ"א בד"ה תחת אשר לא עבדת¹²⁶
כו'

והנה, כדי להבין עוד את הקשר בין בחינת האותיות לבין אור אין סוף, מבואר במקום אחר, במאמר הפותח במילים
"תחת אשר לא עבדת" וכו',

שאלה נוספת היא כיצד ייתכנו בכלל "אותיות" באור אין סוף. התשובה מסתייעת במאמר "תחת אשר לא עבדת", המבחין בין אור לבין
שפע.

החילוק בין אור לשפע שההארה היא שלא נחסר כל עי"ז בהמקור שממנו נמשך ההארה וכך עד"מ
אותיות מו"ד [מחשבה ודבור] שבאדם הם רק הארה שנמשכת מנפשו ונשמתו.

ההבדל בין אור לשפע הוא, שהארה נמשכת בלי שיחסר כלל במקור שממנו היא נמשכת. וכך, למשל, אותיות
המחשבה והדיבור שבאדם הן רק הארה הנמשכת מנפשו ומנשמתו,

הארה אינה נוטלת דבר ממקורה, שלא כשפע, הניתן ממנו. מחשבתו ודיבורו של האדם הם הארה מסוג זה, הנמשכת מנפשו.

שאינן תופסים מקום כלל ואין שינוי וגירעון כלל בנפשו מחמת המחשבות ויכולה היא לחשוב מחשבות אין קץ כך ההארה הנמשכת מא"ס ב"ה בכל העולמות הוא

שכן הן אינן תופסות מקום כלל, ואין במחשבות שינוי או גרעון כלשהו בנפשו, והיא יכולה לחשוב מחשבות עד אין קץ. כך גם ההארה הנמשכת מאין סוף ברוך הוא לכל העולמות היא

המחשבות אינן תופסות מקום בנפש ואינן גורעות ממנה; היא יכולה לחשוב עד אין קץ. באותו אופן, מה שה' ממשיך לכל העולמות אינו אלא הארה.

רק הארה והתפשטות ממנו ית' וכולא קמיה כלא חשיב¹²⁷ ואין תופס מקום כלל נגדו ואין בו שום שינוי ח"ו [חס ושלום] כמ"ש אני הו"י לא שנית¹²⁸ ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'

רק הארה והתפשטות ממנו יתברך, ו"כולא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב לפניו כאין, ואינו תופס מקום כלל ביחס אליו, ואין בו שום שינוי, חס ושלום, כמו שכתוב: "אני הו"י לא שנית", וכן "אתה הוא קודם שנברא העולם" וכו'.

זו הארה בלבד ממנו: "הכול נחשב לפניו כאין", אין היא תופסת מקום לצדו, והוא אינו משתנה מחמתה. כפי שנאמר: "אני הו"י לא שנית" — הוא זהה לפני הבריאה ולאחריה.

ולכן נק' ההארה הנמשכת מהאור א"ס בשם אותיות, וז"ש [וזהו שכתוב] ג"כ תוך בחי' אחרונה שבמאציל כו' ר"ל [רוצה לומר] שגם בהארה זו יש כמה בחי',

ולכן ההארה הנמשכת מאור אין סוף נקראת בשם "אותיות". וזהו גם [פירוש] הכתוב "תוך בחינה אחרונה שבמאציל" וכו': כלומר, גם בהארה זו יש כמה בחינות,

לכן ההארה מאור אין סוף נקראת "אותיות", כמו אותיות המחשבה. "הבחינה האחרונה שבמאציל" פירושה שגם בתוך הארה זו יש מדרגות.

וכמו עד"מ שיש במחשבה ג"כ כמה בחי' יש מחשבה בעלמא שהוא בחינת חיצונית לגבי מחשבה עמוקה שהיא פנימית כו'

וכמו, למשל, שגם במחשבה יש כמה בחינות: יש מחשבה בעלמא, שהיא בחינה חיצונית ביחס למחשבה עמוקה, שהיא פנימית וכו';

גם במחשבה יש מדרגות: מחשבה חולפת שהיא חיצונית, ומחשבה עמוקה שהיא פנימית. כך גם בהארה.

והעולמות נמשכו מבחינ' [מבחינת / מבחינה] האחרונה שבהארה ומחשבה כו' (ועיי' מ"ש מזה בביאור ע"פ ראיתי והנה מנורת זהב¹²⁹ כולה).¹³⁰

והעולמות נמשכו מן הבחינה האחרונה שבהארה ובמחשבה וכו'. (ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "ראיתי והנה מנורת זהב כולה".)

העולמות נמשכים מן הבחינה האחרונה שבה. מאמר לקוטי תורה על "ראיתי והנה מנורת זהב כולה" מרחיב בעניין זה.

אך על כל בחיי מחשבה שלמעלה כתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם.¹³¹ שמחשבתו של האדם מלבשת את הנשמה ומקיפה מכל צד כו'

אולם על כל בחינת מחשבה שלמעלה נאמר: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם". מחשבתו של האדם מלבישה את הנשמה ומקיפה אותה מכל צד וכו',

לדימוי יש גבול: על "מחשבותי" של ה' נאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם". מחשבת האדם מלבישה את נשמתו ומקיפה אותה מכל צד.

משא"כ אצלו ית' שאין המחשבה מלבישתו ומקיפתו ח"ו [חס ושלום] שהוא ית' רם ונשא מזה והוא קדוש ומובדל כו' (וכמ"ש מזה במ"א בד"ה רני ושמחי בת ציון¹³² כו' ובד"ה צאינה וראינה):¹³³

ואילו אצלו יתברך, המחשבה אינה מלבישה אותו ואינה מקיפה אותו, חלילה, שכן הוא יתברך נעלה ונשגב מכך, והוא קדוש ומובדל וכו' (כפי שנכתב על כך במקום אחר, במאמר המתחיל "רני ושמחי בת ציון" וכו', ובמאמר המתחיל "צאינה וראינה").

ה' אינו מלוכש או מוקף ב"מחשבה" שלו, חלילה; הוא נעלה ממנה, קדוש ומובדל. הנושא נדון בהרחבה במאמרים על "רני ושמחי בת ציון" ועל "צאינה וראינה".

בעבודה

השבת היא מתנה שניתנת מלמעלה, וחלקנו הוא "לשמור" עליה: להישמר מכל דבר שחוסם את גילוייה, ואפילו מהחטאים שאדם "דש בעקביו", כגון שקר וגאווה. שמירת שבת אחת ממשיכה את הכוח "לעשות" את השבת הבאה. התורה, שבה אורו של הקב"ה קרוב ונגיש, מעוררת יראה; והתפילה, שהיא ניצוץ יומי של שבת, היא ביטול — השתחויה ב"קול דממה דקה".

שאלות לשיחה

1. מדוע אדם זקוק לשמו רק ביחס לאחרים, ומה הדבר מלמד על שמותיו של הקב"ה?
2. כיצד יכול האור "להסתלק" בצמצום, אם הקב"ה ממלא את השמים ואת הארץ? מה מוסיפה הדוגמה של אותיות הנקראות בלי להבין את תוכנן?
3. באיזה מובן האדם והבהמה שווים בשנת השמיטה, ומה הדבר מלמד על עליית שבת תתאה?
4. כיצד ידיעת הקב"ה מקיפה אדם בפועל ובכל זאת מותירה לו בחירה חופשית?
5. מדוע את השבת "שומרים", ואילו את המקדש — התורה — "יראים"?

הערות

פסקה 1

1 ביאור הדברים

ההערה מציינת שבאור התורה נדפסו הגהות על ביאור זה ונוסחאות שונות שלו, וכן חומר נוסף בכרך על בהר.

הערת קה"ת

הגהות ושינויים באוה"ת כרך-ג ע' תתקח. באוה"ת בהר כרך-ד ע' א'קסג. ראה להלן בהוספות להערות וצינונים השוואות לד"ה זה. ביאור בסה"מ מאדמו"ר האמצעי ויקרא-ב ע' תשכב. ראה דרך מצותיך. קטע מכאן בד"ה כי תשא תרל"ח ע' סג. לעניני הסעי' א ראה ד"ה וירד ה' תרמ"ג ע' עה ואילך.

2 את שבתותי

"את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו; אני הוי"ו". ביאור זה מסביר את שתי המצוות שבפסוק: "תשמורו" ביחס לשבת ו"תיראו" ביחס למקדש.

Leviticus 19:30 ויקרא י"ט:ל'

אַת־שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירְאוּ אֲנִי ה'

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 עד שלא נברא העולם

המאמר הקודם, שביאור זה מפרש, מצטט את האמירה הזאת: כשם שאין להשוות את שמו של אדם לעצמותו, ובכל זאת חיותו מלוכשת באותיות השם, כך הוא גם בשמו של הקב"ה. במוספים (sid) מוסבר שהשם שהיה "עד שלא נברא העולם" הוא הבחינה שהייתה קיימת לפני שנאצל אדם קדמון, וממנה הוא נמשך ונעשה עתיק וכתר דאדם קדמון.

Song of Songs 1:2 שיר השירים א:ב'

יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִיךְ מִיַּיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar I, 29a זח"א כט, א

הערת קה"ת

פרקי דר"א פ"ג. ראה לעיל מא, ג. לקמן נא, ד. שה"ש א, ב. ראה זח"א כט, א. של"ה בהקדמה ג, ב. וראה בהנסמן באוה"ת ויקרא-ד ע' תתקצ. ראה ביאור מארז"ל זה באוה"ת פ' יתרו ע' תתלד ואילך בארוכה. וראה בהנסמן במאמרי אדה"ז — פרשיות לע' תקעב.

4 עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו לבד

פרקי דרבי אליעזר, פרק ג: לפני שנברא העולם היו רק הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להציג את עניינו של שם אלוהי, שקיים לשם גילוי.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2 פרקי דרבי אליעזר ג:ב'

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט פארץ יסודותיו ומוכאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שברא את התשוקה.

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

5 בד"ה בעצם היום הזה

המאמר הזה פותח בשם צבאות, שחנה הייתה הראשונה להשתמש בו, והוא נמנה עם השמות שאין למוחקם. לאחר מכן הוא מבאר מה הם השמות ומהי מעלתו של השם המיוחד הוי"ו על פני האחרים, ומתחיל מן היסוד שעצמותו של הקב"ה פשוטה בתכלית ואין שייכת אליה שום מידה.

הערת קה"ת

תו"א פ' בא ס, א.

"בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי"ו מארץ מצרים". המאמר בתורה אור על פסוק זה, שאליו מפנה ההערה שבסוגריים, מסביר את שמות ה' ואת מעלת הוי"ו על שאר השמות.

Exodus 12:41 שמות י"ב:מ"א

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ כָּל־צְבָאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

And it came to pass at the end of four hundred and thirty years, even the selfsame day it came to pass, that all the host of the L-RD went out from the land of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 בשם הבעש"ט

ההערה מציינת שגם שם מצוטטת תורה זו של הבעל שם טוב.

הערת קה"ת

מובא גם לקמן נא, ג. מאמרי אדה"ז ענינים ע' שיח. אוה"ת ענינים ע' רלח ועוד. ובד"ה ורא רמ"ט.

8 אליו ולא למדותיו

ההערה מציינת שהעיקרון "אליו ולא למדותיו" מוסבר שם בהרחבה.

הערת קה"ת

פרדס של"ב, פ"ב בשם הספרי. נתבאר בארוכה בשרש מצות התפלה פרק ז ואילך. וראה בהנסמן לשם.

9 אליו ולא למדותיו

הפרדס מביא את הספרי על הפסוק "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו": "אליו, ולא למדותיו". כאן מובא הדבר כדי להראות ששם מתייחס לבורא עצמו, ולא לכלי.

Pardes Rimmonim 32:2 פרדס רמונים ל"ב:ב'

10 כי הכלים יש בהן חיות מאור אי"ס מלבד האור המלוכש בהם

מאמר זה מביא ראיה לכך שלכלים יש חיות משל עצמם: תיקוני זוהר אומר שכאשר הקב"ה מסתלק מן הספירות, "כל השמות נשארים כגוף בלי

ראה לקמן נא, ב ואילך.

16 הצמצום שהיה באור א"ס ונשאר מקום פנוי

עץ חיים, שער העיגולים והיושר, ענף ב: אור עליון פשוט מילא את כל המציאות, וכאשר עלה ברצונו לברוא את העולמות, צמצם את עצמו, ונשאר מקום פנוי, חלל. אדמו"ר הזקן מפרש את ההסתלקות כהסתרת האור, ולא כהסרתו.

Sefer Etz Chaim 1:3-4 עץ חיים א:ג-ד'

... אמנם שעור התפשטותו אינו רק עד התחלת קרקעית העיגולים דע"י שהוא בחי' פרצוף כתר דעולם האצילות כמ"ש במקומו אשר העיגולים הנ"ל דע"י מתעגלים תחת רגלי היושר א"ק עצמו בלבד כמ"ש. והנה נתבאר איך א"ק הזה ממלא בעיגול ויושר שלו את כל מקום החלל והאור הפנוי שבתוך הא"ס כנ"ל. אמנם נשאר מקום פנוי בין או"מ של אור יושר שבו אל הכלים ואו"פ דיושר שבו ושם נתהוו ונאצלו כל העולמות אשר כולם נתלים ונאחזים בזה הא"ק וממנו יצאו כנ"ל: והנה אבאר לך עתה דרך קיצור מופלג כללות כל העולמות אשר במקום ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

17 "אני ישנה ולבי ער". המאמר בלקוטי תורה על פסוק זה, המצוין כאן, מסביר שהאותיות הן המביאות את אור אין סוף לידי גילוי.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אֲנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דֹּדִי דּוֹפֵק פֶּתַחַי לֵי אַחֲתִי רִעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נְמַלְאֵטִל קְצוֹצִתִי רִסְסִי לִלְלָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the 'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 ע"פ — אני ישנה . . בענין האותיות שאלוני כו'

המאמר מפרש את "אותותינו לא ראינו" כ"אותיותינו" — אותיות התורה והתפילה, ומצטט "האותיות שאלוני על בניי". אותיות נגזרות מן "אתא", "בא", כמו "אתא בוקר", שכן הן מביאות וממשיכות את אור אין סוף מן ההעלם לגילוי בנפש.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש לג, ג ואילך. באוה"ת ויקרא-ד ע' אקסג הגה"ה. "אותיות הוא מלשון אתא בוקר שהן המביאות והממשיכות אור א"ס ב"ה מההעלם אל הגילוי . . . אוא"ס הסוכ"ע . . . ולית מחשבה תפיסא ב" . . . כ"א ע"י שנתפס ומתלבש באותיות התורה . . . וזהו האותיות שאלוני על בני (נראה דמבאר איך שייך לומר שם אותיות, ומתוך זה דאזויות לשון אתא שהן הממשיכות וזה יתכן לומר גם באוא"ס ודו"ק. ועי' מזה בד"ה ואל מי תדמיוני תרס"ה" — בוך 1999 [וראה בסה"מ תרס"ה ע' רנב ואילך].

19 את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום הוי"ו". מכיוון שה' ממלא את הכול, אין להבין את הסתלקות האור כצמצום כפשוטה; הכוונה היא להסתרה.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם-יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא-אֶרְאֶנּוּ נְאֻם-יְהוָה הֲלוֹא אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻם-יְהוָה

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

נשמה". מאחר שהם נשארים ואינם מתבטלים לגמרי, מוכרח להיות לכלים שורש משלהם, נוסף על האור הפנימי שבתוכם.

הערת קה"ת

"ורא" לזה מ"ש בתי"ז במאמר פתח אליהו וכד אנת תסתלק מיני' אשתארו כוליהו שמחן כגופא בלא נשמאת כו'. וידוע הקושיא ע"ז איך אשתארו כגופא כו' ולא מתבטלים לגמרי, אלא צ"ל שהכלי יש להם שורש בפ"ע לבד האו"פ שבהם" — ד"ה וארא תרמ"ט ע' ערה.

11 וכלבש תחליפם ויחלופו

"המה יאבדו ואתה תעמוד, וכולם כבגד יכלו; כלבש תחליפם ויחלופו". אפשר להחליף לבוש משום שהוא לעולם אינו מתאחד עם הלוש אות; וכך היחס בין האותיות לשכל.

Psalms 102:27 תהילים ק"ב:כ"ז

הִמָּה יֵאָבְדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכֻלָּם כְּבֶגֶד יִכְלוּ כָּל־בֹּשֶׁת תַּחֲלִיפֵם וַיִּחְלָפוּ:

They shall perish, but Thou shalt endure; Yea, all of them shall wax old like a garment; As a vesture shalt Thou change them, and they shall pass away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קב, כז.

12 כפי' בראשית ע"פ וייצר

המאמר, העוסק בפסוק "וייצר הוי' אלקים את האדם עפר מן האדמה", שואל מדוע נוצר תחילה גוף האדם כעפר דומם, בשונה מן הצמחים ומן החיות. הוא מסביר שבנפש האותיות הן בחינת הדומם, שאינו גדל, ואילו הרגשות דומים לצמחים, הצומחים מתוך השכל.

הערת קה"ת

תו"א ג, ד.

13 ובד"ה בכ"ה בכסלו

שם מוסבר שאותיות גשמיות של מחשבה, דיבור ומעשה שנפלו לשליטת הקליפות אינן יכולות להתעלות באמצעות המשכת אור החכמה, שנכנס רק למידות הרוחניות של אהבה ויראה. הן מתעלות רק באמצעות הקטורת, שסמנניה לא היו בעלי טעם ולא היו מאכל כלל, והיו בבחינת דומם; שריפתם העלתה ריח.

הערת קה"ת

תו"א כט, ב.

14 בד"ה זכור ושמור

המלאכים, שנבראו מבחינת הדיבור — לבוש ביניים שאינו מתאחד עם הנשמה ויוצא אל הזולת — לא קיבלו את התורה; ישראל עלו במחשבה, הלבוש הפנימי המאוחד תמיד עם הנשמה. הקטע מוסיף שאותיות פירושן "המשכות", כמו בביטוי "אתא בוקר" — הבוקר בא.

הערת קה"ת

תו"א עא, א. "ירידה זו צורך עלייה היא דהיינו להעלותה מבחי' איהו וגרמוהי לבחי' איהו וחיוהי ונקי' בזה"ק לאשתאבא בגופא דמלכא דהיינו להיות כמו התאחדות הגוף עם הנפש (וקורא כאן התאחדות הגוף עם הנפש בחי' היחוד דאיהו וחיוהי, ודוק) " בוך 1999.

15 מ"ש בע"ה בענין הצמצום

המאמר הזה פותח באותו קטע שבראש אוצרות חיים, העוסק בצמצום ובחלל שנותר, ומצטט את ההגהה שהחלל אינו כפשוטו, משום שנותר רשימו מן האור. לאחר מכן הוא שואל כיצד אפשר לדבר על צמצום והסתלקות באור אין סוף, שאינו נמצא במרחב, וכיצד ייתכן בו שינוי, שהרי נאמר "אני הוי' לא שנית".

הערת קה"ת

20 רק בספר עמק המלך

גם שם מצוטט עמק המלך, המזהה את הרשימו עם בחינת האותיות, וכן מקדש מלך על דף 15, המכנה אותו "זהירו עילאה".

שער אי' שעשועי המלך ספ"ב. ראה לקמן נא, ב. שרש מצות התפלה פרק לג. אוה"ת ענינים ע' שלג.

21 "שאלוני על העתידות, על בניי". המאמר המצוין כאן מפרש את "האותיות" כ"האותיות".

Isaiah 45:11 ישעיהו מ"ה:י"א

כה־אָמַר ה' קדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּצְרֹה הָאֱתוֹת שְׁאֵלוֹנִי עַל־כְּנִי וְעַל־פֶּעַל יָדִי תִצְוֶנִי:

Thus saith the L-RD, The Holy One of Israel, and his Maker: Ask Me of the things that are to come; Concerning My sons, and concerning the work of My hands, command ye Me

פסוקה 3

22 שהשכלת ר"י בעל התוספת

ההערה מפנה לשם בנוגע למשל הזה על תובנת ר"י שנכתבה בדיו על נייר.

ראה סה"מ תרמ"ג ע' פ.

23 האותיות — בע"ה

ההערה מסבירה ש"בע"ה" פירושו כאן עמק המלך. בקטע בלקוטי תורה על שיר השירים (9b) נאמר שכל סדר ההשתלשלות הוא רק מן היידי האחרונה של שם ס"ג ב"זיו העליון", כפי שנכתב בעמק המלך, שער 3, והובא במקדש מלך על דף 15 של בראשית.

בעמק המלך. ראה לקו"ת בשה"ש ט, ב שכן כתב במק"מ בשם עמק המלך. וראה בכ"ז באוה"ת ויקרא-ד ע' א"סו.

24 בקע ולא בקע

בפתח תיאור הבריאה בזוהר, בתוך סודו הנסתר של אין סוף, האור "בקע ולא בקע באוויר"; רק לאחר מכן האירה נקודה נסתרת אחת. אדמו"ר הזקן מפרש זאת על האור שהוסתר בצמצום, שרק רושם ממנו יצא.

Zohar, Bereshit 1:1-2:7 ספר זוהר, בראשית א':א-ב':ז

25 תי"ו רשים רשימו לעתיק יומין

באידרא רבא נאמר: "התי"ו סימנה סימן לעתיק יומין, שאין דומה לו". פירוש הארז"ל, המצוטט כאן, מסביר שהתי"ו היא הדרגה האחרונה של המאציל, שממנה נאצלו כל העולמות.

Zohar, Idra Rabba 3:14-6:25 ספר זוהר, האדרא רבא ג':י"ד-ו':כ"ה

26 בחינה אחרונה שבמאציל

ההערה מפנה למאמר הזה לדיון ב"בחינה האחרונה של המאציל".

ראה ד"ה וילך תרס"ו ע' קמו.

27 הערת קה"ת מפנה ל:Zohar, Bereshit 1:2 למילים האלה.

Zohar, Bereshit 1:2 ספר זוהר, בראשית א':ב'

פסוקה 5

28 חכ' שהיא הנק' קדש

ההערה מפנה לערך במילון העוסק בכך שחכמה נקראת קודש.

מא"א בערכו.

29 מבחי" — מהן האור א"ס כנ"ל

אור התורה מדפיס הגהה על הקטע "מבחינת הרשימו ... אחר הסתלקות אור אין סוף מהם, כנ"ל"; בנוסח שם המילים "אין סוף" חסרות, ולכן כתוב "אחר הסתלקות האור מהם".

באוה"ת ויקרא-ד ע' א'קסד יש הגה"ה. ותי"י "א"ס" ליתא שם.

פסוקה 6

30 שהרי הוא ית' הוא למעלה מעלה אין קץ מכל בחי' ומדרגות היותר

עליונות שבבחינת חכמה

התניא מסביר שמדרגת החכמה, ראשית המחשבה, היא סוף המעשה ביחס לקדוש ברוך הוא, והיא נחשבת למדרגת "עשייה", כמאמר: "כולם בחכמה עשית". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שגם החכמה העליונה ביותר היא בריאה ביחס אליו.

Tanya, Sha'ar HaYichud 9:7 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה ט"ז:

... וְרִצּוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ עִם מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ, הַמְרוּמָם לְבָדוֹ רוּמָמוֹת אֵין קֵץ מִבְּחִינַת חֻכְמָה וְשִׁכְלָה וְהַשְׁגָּה. וְלָכֵן, גַּם יְחִידוֹ שְׁמִיתִיחַד עִם מְדוּתָיו שְׁהַאֲצִיל מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַר, גַּם כֵּן אֵינוֹ בְּבָחִינַת הַשְׁגָּה לְהַשִּׁיג אֵיךְ מִתְיַחַד כֵּהֵן. וְלָכֵן נִקְרָאוּ מְדוּתָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא - שֶׁהֵן הַסְפִּירוֹת - בְּזֹהַר הַקְדוּשׁ: "רְזָא דְמְהִימְנוּתָא", שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה שְׁלִמְעָלָה מִן הַשִּׁכְלָה:

פסוקה 7

31 וכמ"ש בע"ח שא"ק נק' אדם דבריהא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

שער ב' ענף ב' וריש ש' ג' [כ].

32 שא"ק נקרא אדם דבריהא

עץ חיים, שער ב, ענף ב, מצטט את המילים "אדם דבריהא", שהוא אדם קדמון לכל הקדומים, ומזהיר שלא לחשוב שעשר הספירות דאצילות הן הראשונות והעליונות מכל מה שנאצל. אדמו"ר הזקן משתמש בשם הזה כדי להראות שגם אדם קדמון נחשב "נברא" ביחס למאציל.

Sefer Etz Chaim 2:2 עץ חיים ב':ב'

... הלא אחד מהם הוא בספר התיקונים תי"ט דמ"ה וז"ל אי הכי אשתמודע דאית א"ק לכל הקדומים ובתיקון ע' דקל"ב אשכחנא במתניי בסתרא. דסתרין טמירא דטמירין דאדם דבריהא דאיהו א"ק לכל הקדומים דאית אדם וכי' ובתיקון ע' דק"יט וז"ל אמון מופלא רקם וצייר ציורא בהיכלא דא"ק לכל הקדומים דאית אדם ואית אדם וכי'

39 לכן נק' עשי

ההערה מפנה להגהה באור התורה, המסבירה מדוע אצילות נקראת עשייה.
הערת קה"ת
באוה"ת ויקרא-ד ע' אקסד הגה"ה.

פסקה 8

40 וס"ר נשמות . . אותיות

המאמר הקודם (41b) מלמד שיש שש מאות אלף נשמות שורש, שכל אחת מהן מתחלקת לענפים ולניצוצות לאין מספר, כנגד שש מאות אלף אותיות התורה; את המניין משלימות אותיות אהר"י, הכלולות בניקוד ואינן נכתבות.

הערת קה"ת
נשמך לעי מא, ב.

41 על הפסוק "כמי שמנחם אבליים" אומרת הגמרא: "כתוב ינחם", כך שאפשר לקרוא את המילה גם כמשמעות שהאבל עצמו מתנחם. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להדגים ניקוד העומד במקום אות שאינה כתובה.

Ketubot 69b:2 כתובות ס"ט ב:ב'

אמר רבי אבהו: מנין לאבל שמיסב בראש — שנאמר: "אבחר זרעם ואשב ראש ואשכנז כמלך בגדוד כאשר אבליים ינחם". ינחם אחרים משמע! אמר רב נחמן בר יצחק: "ינחם" כתיב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

42 אין לך לומר פת"ח בשום אות אא"כ אל"ף או ה"א סמוכין לו או

ע"פ הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות כאלו כתוב ינאחם

רש"י מסביר שאי אפשר להגות פתח מתחת לאות אלא אם כן אל"ף או ה"א סמוכה לה, או שהניקוד שמתחתיה בא במקום אות. מכאן מסיק אדמו"ר הזקן שאותיות שאינן כתובות, אלא מסומנות בניקוד בלבד, נחשבות כמניין שש מאות אלף האותיות שבתורה.

Rashi on Ketubot 69b:2:1 רש"י על כתובות ס"ט ב:ב'א'

ינחם כתיב - אין לך לומר פתח בשום אות אא"כ אל"ף או ה' סמוכין לו או ע"פ הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות כאילו כתוב ינאחם וכיון שלא כתיב כאן אל"ף על כרחק ע"פ מסורת הכתב אתה קורא ינחם וזהו המנוחם עצמו כלומר כאבל המתנחם:

Vilna Edition (Public Domain)

43 וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה

"ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה". השביתה ממה ש"עשה" היא שבת תחתונה.

Genesis 2:2 בראשית ב':ב'

ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא

"ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות". השביתה ממה ש"ברא" היא שבת עליונה.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג'

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות:

ואל יעלה בדעתך ש"ס הנק' אצלינו י"ס דאצילות הם יותר גבוהים וראשונים במעלה מכל מה שנאצל כי כמה וכמה עולמות לאין קץ קדמו אליהם ולרוב העלמים לא הוזכרו בס"ה אלא ברמז נפלא כאשר עיניך תחזנה משרים ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

33 ומשם יפרד

הערת קה"ת מפנה לGenesis 20:10 למילים האלה.

Genesis 20:10 בראשית כ':י'

הערת קה"ת
בראשית כ, י.

34 ומשם יפרד

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם ייפרד והיה לארבעה ראשים". כאן הפסוק מיוחס לבריאה, העולם הראשון של הפירוד.

Genesis 2:10 בראשית ב':י'

ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים:
And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 כולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית". לכן אצילות, שנעשתה מחכמה, נקראת אדם דעשיה, "עשייה".

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנניה:
How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 חסד בפ"ע וגבורה בפ"י

בעולם הנקודים כל ספירה עמדה בפני עצמה — חסד לבדו וגבורה לבדה — ואילו בעולם התיקון יש התכללות וחיבור, בדומה לאותיות נפרדות המצטרפות למילים. ובכל זאת אין זה דומה לעקודים, שבהם הכול היה דבר אחד בכלי אחד. אור אין סוף מאיר ונמשך דווקא במקום שיש בו חיבור, כפי שהשכינה שורה בעשרה המתכנסים יחד.

הערת קה"ת

ראה תו"א י, ג.

37 בריש הורמנתא

"בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה": פתיחת תיאור הבריאה כוהר, שעליו מציין זוהר הרקיע את השמות אדם דיצירה ואדם דבריאה בשם הארז"ל.

Zohar, Bereshit 1:1-2:7 ספר זוהר, בראשית א':א'-ב':ז'

38 שמש ומגן

"כי ה' אלקים שמש ומגן". המאמר "תקעו", שאליו מתייחסים כאן, דן בפסוק הזה לצד ההוראה שהעולם נברא תחילה במידת הדין.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כי שמש ומגן ה' אלקים הן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להלכים בתמים:
For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

And Moses said: "This shall be, when the L-RD shall give you in the evening flesh to eat, and in the morning bread to the full; for that the L-RD heareth your murmurings which ye murmur against Him; and what are we? your murmurings 'are not against us, but against the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות טז, ז-ח.

50 כבד פה

משה אומר: "כבד פה וכבד לשון אנוכי". כאן מפרשים זאת כביטוי נוסף לביטול שלו.

Exodus 4:10 שמות ד:י

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵיָּהּ בִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְּמוּל גַּם מִשְׁלֶשֶׁם גַּם מִזֶּן דְּבָרֶךָ אֶל־עֲבֹדְךָ כִּי כְבֹּד־פֶּה וְכֹבֵד לְשׁוֹן אֲנֹכִי:

And Moses said unto the L-RD: 'Oh L-rd, I am not a man of words, neither heretofore, nor since Thou hast spoken unto Thy servant; for I am slow of speech, and of a slow tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות ד, י.

51 משה מלגאו

סיכום קצר שם מסביר את הביטוי "משה מלגאו ויעקב מלבר": משה הוא דעת, שהיא הפנימיות של מדרגת יעקב.

הערת קה"ת

ת"ז תי"ג כט, א ד' זיטאמיר. ועל"ק ואתחנן ה סע"ג [ב]. [כ].

52 משה מלגאו ויעקב מלבר

בתיקוני זוהר (תיקון 13) נאמר שיעקב הוא דמות העמוד האמצעי מבחוץ, ושגם משה היה שם, אך מבפנים. כאן הדבר מראה שהביטול של משה הוא הפנימיות של אותו עמוד.

Tikkunei Zohar 29a:7-8 תיקוני זוהר כ"ט א:ז-ח

כד אשתלמי' סוכה בירך דילה אתמר ביעקב ויבא יעקב שלם ויעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעי'א מסטרא דלבר. והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה. דא מגופא ודא מנשמתא. ובגין דא תרין ירכין דעמודא דאמצעי'א שלים אינון נצח והוד. ומתי יהיה עמודא דאמצעי'א שלים כד אתחבר בשכינתא. הה"ד ויעקב נסע סכתא ויבן לו בית הה"ד ויבן י"י אלקים את הצלע.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

53 קול דממה דקה

אחרי הרוח, רעידת האדמה והאש בא "קול דממה דקה". תפילת שמונה עשרה, הנאמרת בלחש תוך כדי השתחויה, היא הביטול של אותו קול דממה.

I Kings 19:12 מלכים א י"ט:י"ב

וְאַחֲרֵי הָרָעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאָהּ הִי וְאַחֲרֵי הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה:

and after the earthquake a fire; but the L-RD was not in the fire; and after the fire a still small voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
מלכים-א יט, יב.

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

45 עד שיש להם בחירה

בתניא נאמר שהמלאכים נקראים "חיות" ו"בהמות" משום שאין להם בחירה חופשית, והאהבה וההיראה שלהם טבעיות להם; מחנה גבריאל עובד ביראה ומחנה מיכאל באהבה. ההערה מביאה זאת בניגוד לדברים כאן, שלנבראים בעולמות התחתונים יש בחירה.

הערת קה"ת

ראה תניא פרק לט. אבל בכמה מקומות מבואר שלמלאכים אין בחירה. וראה ד"ה מי כמוך תרכ"ט ע' קנא (הוצאת תשי"ט) וז"ל "אבל המלאכים אינם בעלי בחירה כלל רק כגרזן ביד החוצב בו (ומה שארז"ל אפקוהו למט"ט וכן ארז"ל בב"מ דפ"ה על אליהו ומחינה שיתין פולסין דנורא, והיינו מפני כי שינה וגילה בעוה"ז מהרזין עילאין, י"ל שהמלאכים אלו היו תחלה נשמות, שמט"ט הוא חנוך, ואיכ י"ל שגם עתה הם בעלי בחירה, אבל שארי המלאכים הם בלתי בעלי בחירה רק כגרזן ביד החוצב בו)".

46 במט"ט דמחו ל"י

הגמרא מספרת שמטטרון הוצא והוכה בשישים מלקות של אש. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהנבראים בעולמות התחתונים נפרדים במידה שמאפשרת להטיל עליהם אחריות.

Chagigah 15a:6 חגיגה ט"ו א:ו

אָפְקוּהָ לְמִיטְטְרוֹן וּמַחֲיוּהָ שִׁיתִין פּוֹלְסֵי דְנוּרָא. אָמְרוּ לָקָה: מַאי טַעְמָא כִּי חֲזִיתִיהָ לֹא קָמַת מִקְמֶיהָ? אֵיתִיהִיבָא לָקָה רְשׁוּתָא לְמִימְחָק זְכוּתָא דְאַחֲרֵי. יִצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה: "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים" — חוץ מְאַחֲרֵי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
חגיגה טו, א.

47 זעות מחיל כסא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט והחיות (במוסף לר"ה אחר קדוש).

48 אברהם . . אהבה

שם נאמר שאברהם הוא מידת חסד ואהבה, "אברהם אוהבי", אף שבשעת עקדת יצחק קיבל על עצמו את מידת הגבורה; ביצחק התגלתה היראה והאהבה הייתה בהסתר, ואילו באברהם היה להפך.

Zohar I, 85a זח"א פה, א

Zohar III, 263b זח"ג רסג, ב

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"יג. זח"א פה, א. זח"ג רסג, ב. רסו, א.

49 משה ונחננו מה

משה ואהרן אומרים לישראל: "ומה אנחנו, כי תלינו עלינו?" אדמו"ר הזקן מביא זאת כביטוי לביטול של משה, הנעלה מאהבה ויראה.

Exodus 16:8 שמות ט"ז:ח

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בָּעֶרֶב בֶּשֶׂר לֶאֱכֹל וּלְחֶם בֶּבֶקֶר לְשִׁבְעַ בִּשְׁמַע ה' אֶת־תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מְלִינִם עָלָיו וְנַחֲנוּ מֶה לֹא־עָלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם כִּי עָלִיָּה

54 הבו... השתחוו לה'

"הבו לה' בני אלים, הבו לה' כבוד ועוז". יחד עם הפסוק הבא, המילה "הבו" נאמרת שלוש פעמים, כנגד שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה.

Psalms 29:1 תהילים כ"ט:א'

מִזְמוֹר לַיהוָה הִבּוּ לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹהִים הִבּוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז:

A Psalm of David. Ascribe unto the L-RD, O ye sons of might, Ascribe unto the L-RD glory and strength

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כט, א-ב.

55 השתחוו לה' בהדרת קדש

"הבו לה' כבוד שמו, השתחוו לה' בהדרת קודש". ההשתחווייה מסמלת את אצילות, והאותיות הראשונות של המילים הללו, בסדר הפוך, מאייתות "קבלה".

Psalms 29:2 תהילים כ"ט:ב'

הִבּוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ:

Ascribe unto the L-RD the glory due unto His name; Worship the L-RD in the beauty of holiness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ר"ת קבלה

הערת קה"ת מפנה ל: Psalms 100:1 למילים האלה.

Psalms 100:1 תהילים ק:א'

מִזְמוֹר לַיהוָה הִרְעִיזוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ:

A Psalm of thanksgiving. Shout unto the L-RD, all the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שער הפסוקים להאריז"ל תהלים ק, א. ועוד.

57 ע"ש — מדאורייתא

ההגהה אומרת שאין הכוונה כאן לכך שבריא, יצירה ועשיה כולן עולות לאצילות בקבלת שבת, אלא שעשיה עולה ליצירה, יצירה לבריאה, ובריאה לאצילות.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ד ע' אקסו יש הגהה וז"ל "אין הפי' כאן דכל בי"ע עולים באצ"י בעת קבלת שבת כ"א עשי' עולה ביצ"י ויצירה בבריאה ובריאה באצ"י ע"ש עוד.

58 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה מאין תמצא?" כשקוראים זאת כ"החכמה נמצאת מן האיין", החכמה נעשית בריאה יש מאין — ה"בריאה" של אצילות.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכָמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 בביאור ע"פ אלה מסעי

שם אדם קדמון נקרא אדם דבריה; עקודים, נקודים, או עתיק ואריך נקראים אדם דיצירה; ואצילות כולה נקראת אדם דעשיה. ומכיוון שבעולמות בכללותם אפילו אדם קדמון נקרא בריאה, מה שנקרא באותה מערכת אצילות הוא אור אין סוף. אצילות, מלשון "ויאצל", היא רק מעבר

מהעלם לגילוי, בשונה מבריאה, שהיא מציאות חדשה יש מאין; לכן המשכת הקו מאור אין סוף היא אצילות.

הערת קה"ת

לקו"ת מסעי צה, א.

60 כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות

"כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות". "ברא" נקרא כאדם קדמון, ו"לעשות" כאצילות: השבייתה מהם היא השבת העליונה.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג'

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יְמֵי הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating .had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 לאצילות — כמ"ל

ההערה מפנה שם להגהה על אדם קדמון כמקור וכשורש לאצילות.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ד ע' אקסו יש הגה"ה.

62 וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה

"וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה". השבייתה ממה שהוא "עשה" היא השבת התחתונה, הכוללת גם את ליל שבת, שבו מלכות, העשיה שבתוך אצילות, עולה.

Genesis 2:2 בראשית ב':ב'

וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work .which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 גם בליל שבת שאז עליות המל'

ההערה אומרת שבסידור מוסבר שיש שתי עליות: הראשונה בליל שבת והשנייה ביום השבת.

הערת קה"ת

ראה סידור קעג, ב שיש בי עליות עליי הראשונה הוא בליל שבת ועליי השני ביוםא דשבתא. וראה ביאור"ז להצ"צ כרך-ב ע' תשצא.

64 ובוהר בראשית דף ה' ע"ב

ההערה אומרת שנוסח הקטע הזה מועתק שם.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' רעה.

65 שבתותי דא שבת עילאה ושבת תתאה כו' את לאסגאה תחום שבת

על "את שבתותי תשמור" אומר הוהר שתיבת "את" באה לרבות את תחום השבת, ו"שבתותי" הן השבת העליונה והשבת התחתונה, הכלולות ומוסתרות יחד. אדמו"ר הזקן מפרש אותן כיום השבת וליל שבת, ואת "את" כזמן שמוסיפים מימות החול.

Zohar, Introduction 12:74-84 ספר זוהר, הקדמה י"ב:ע"ד-פ"ד

He commenced thus: 'It is written: 'eth Shabthothai ("My sabbaths") (Lev. 19, 30). The particle eth indicates that in the precept of the Sabbath is to be included the limit of the Sabbath walk, which is two thousand cubits in all

— האכל לבהמה שבבית, כלה לחיה אשר בשדה — כלה לבהמתך מן הבית.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

71 חיי בכלל בהמה

הגמרא מסיקה שחיית השדה נכללת במונח "בהמה". לכן פני האריה נחשבים כאן ל"בהמה".

Bava Kamma 17b:3-4 בבא קמא י"ז ב:ג-ד'

וטעמא מאי? אמר רב אשי: תנא שו דחיה, וקתני שו דבהמה. סלקא דעתך אמינא: "ושלח את בעירה" כתיב, בהמה - אין, חיה - לא; קא משמע לן דחיה בכלל בהמה. אי הכי, הא מבצי לקה למיתני ברישא! האי דאתיא לקה מדרשא - תביבא לקה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ק יז, ב.

72 פני שור ופני ארי . . ופני אדם

בחזון המרכבה של יחזקאל, לכל אחת מהחיות יש פני אדם, פני אריה מימין, פני שור משמאל ופני נשר. אלה הם ה"אדם" וה"בהמה" שבעולמות העליונים.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א:י'

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אליהם ופני שור לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

73 והחיות נושאות את הכסא

שם קרבנות הבקר והצאן מעלים את בחינת הבהמה אל "פני שור", וזהו "והחיות נושאות את הכיסא": הלב העליון, כיסא הכבוד, מתעלה כדי לקבל חיות מן המוח העליון.

הערת קה"ת

עליק שלח מא, סע"ד וש"נ [כ].

74 ע"פ ואלה המשפטים

שם "ואלה המשפטים" נדרש מלשון הליכה — עליית העולמות מדרגה לדרגה — הבאה באמצעות דעת, הכרה והרגשה באלוהות, הנמשכת על ידי שמה מרים את מטהו. דעת והליכה אלו נמשכות באדם באמצעות לימוד ההלכות והבנתן לעומק, כך שדעת התורה מתגלה במחשבתו.

הערת קה"ת

תו"א עה, ב.

75 הלא את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאם הוי"ו". האור המקיף אינו נמצא הרוק מעל העולם; הוא ממלא הכול, אך הוא נסתר.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אם-יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא-אֶרְאֶנּוּ נְאֻמֵּי ה' הֲלוֹא אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ אֲנִי מִלֵּא נְאֻמֵּי ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

directions."My Sabbaths" is a reference to the higher Sabbath and the lower Sabbath, which are two joined together as one

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

66 מלי ויאצל

ה' "הפריש (ניצל) מן הרוח אשר עליי" ונתן אותה לשבעים הזקנים. אצילות נקראת על שם מילה זו: המשכה ממקור, ולא בריאה חדשה.

Numbers 11:25 במדבר י"א:כ"ה

הערת קה"ת

במדבר יא, כה.

פסקה 11

67 שבת שבתון

"ובשנה השביעית תהיה שבת שבתון לארץ". שנת השמיטה היא "שבת", ולכן גם היא עלייה.

Leviticus 25:4 ויקרא כ"ה:ד'

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדה לא תזרע וכרמך לא תזמר:

But in the seventh year shall be a sabbath of solemn rest for the land, a sabbath unto the L-RD; thou shalt neither sow thy field, nor prune thy vineyard

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 ושבתה הארץ

"כי תבוא אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת להוי"ו". ה"ארץ" ששבתה היא מלכות דאצילות, מקור העולמות התחתונים.

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:ב'

דבר אלי בני ישראל ואמרת אליהם כי תבוא אליה ארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה'

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

69 לך ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול

"ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול". תבואת שנת השמיטה שייכת לאדם ולבהמה כאחד.

Leviticus 25:7 ויקרא כ"ה:ז'

ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל-תבואתה לאכול:

and for thy cattle, and for the beasts that are in thy land, shall all the increase thereof be for food

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 כל זמן שחיה אוכלת מן השדה

הגמרא לומדת מפסוק זה: כל עוד חיית השדה אוכלת מן השדה, מותר להאכיל את בהמתו ממה שנמצא בבית; משכחל לחיית השדה מן השדה, כלה גם לבהמתו שבבית. זהו דין ביעור, שבו האדם והבהמה שווים.

Pesachim 52b:3 פסחים נ"ב ב:ג'

מנא הני מילי? אמר רב חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר חנינא: אמר קרא "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך". כל זמן שחיה אוכלת מן השדה

עקבי יסובני? עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסובין לו ליום הדין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 13

81 אני ה' חוקר לב בוחן כליות

"אני, הוי, חוקר לב בוחן כליות". ידיעת ה' מגיעה לכל דבר נסתר שבאדם.

Jeremiah 17:10 ירמיהו י"ז:

אני Havayah חקר לב בוחן כליות ולתת לאיש כדרך כפרי מעליו:
I the L-RD search the heart, I try the reins, Even to give
every man according to his ways, According to the fruit of
his doings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי מחשבותי אינן מחשבותיכם". מחשבת האדם מקיפה רק בדמיון; ידיעת ה' מקיפה בפועל ממש.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'
For My thoughts are not your thoughts, Neither are your
ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נה, ח.

83 מחשבתו ודעתו שיודע את הנברא מקפת כל נברא בפועל ממש

הנביא מושה בין אדם שמצייר דבר במחשבתו, ומחשבתו מקיפה אותו רק בדמיון, לבין ה', שמחשבתו וידיעתו מקיפות כל נברא מלמעלה עד למטה ולכל עומק, בפועל ממש. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להבהיר את ממשותה של ידיעת ה' המקיפה.

Tanya, Likkutei Amarim 48:9-10 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ח:ט-י'

אכל הקדוש-ברוך הוא דכתיב בקה: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו", הרי מחשבתו ודעתו שיודע כל הנבראים, מקפת כל נברא ונברא מראשו ועד תחתיתו, ותוכו ותוך תוכו, הכל בפועל ממש. למשל, כדור הארץ הלז, הרי ידיעתו ותפלה מקפת כל עובי כדור הארץ וכל אשר בתוכו ותוך תוכו עד תחתיתו, הכל בפועל ממש, שהרי, ידיעה זו, היא חיות כל עובי כדור הארץ כולו, והתהוותו מאין ליש. רק שלא היה מתנהג כמות שהוא ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

84 טפה זו מה תהא עליי חכם

המלאך הממונה על ההיריון נוטל את הטיפה לפני הקדוש ברוך הוא ושואל: "טיפה זו, מה יהיה ממנה? גיבור או חלש? חכם או טיפש?" מה שנגזר כאן נמשך באדם בפנימיות.

Niddah 16b:12 נדה ט"ז ב:י"ב

וריש לקיש, האי קרא דרבי יוחנן מאי דריש בקה? מבצי לקה לכדדריש רבי חנינא בר פפא, דריש רבי חנינא בר פפא: אותו מלאך הממונה על ההיריון "לילה" שמו, ונוטל טפה ומעמידה לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר לפניו: רבוננו של עולם, טפה זו מה תהא עליה? גבור או חלש? חכם או טיפש? עשיר או עני?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 את שבתותי

"את שבתותי תשמרו". הן השבת העליונה הן השבת התחתונה נקראות "שלי".

Leviticus 19:30 ויקרא י"ט:ל'

את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I
am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 מצווין בשבת על שביתת בהמה מדאורייתא

הגמרא אומרת שאדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת. אדמו"ר הזקן קושר מצווה זו לשוויון שבין אדם לבהמה לפני עולם האצילות.

Avodah Zarah 15b:2-3 עבודה זרה ט"ו ב:ב-ג'

אמר רבה: מי דמי? הים אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית, הקא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת. אמר לקה אבני: וכל היכא דאדם מצווה אסור? והרי שדה, דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית, ותנן: בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית, ובית הלל מתירין, מפני שיכול להובילה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז טו, ב.

78 מתנה טובה יש לי

הערת קה"ת מפנה Shabbat 10a למילים האלה.

Shabbat 10a שבת י"א

הערת קה"ת

שבת י, א.

79 מתנה טובה יש לי בבית גנזי

הקדוש ברוך הוא אמר למשה: "מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה; מבקש אני ליתנה לישראל". מכיוון שהשבת ניתנה לנו, חלקנו הוא רק "לשמור" אותה.

Shabbat 10b:4-5 שבת י"ב:ד-ה'

... תניא גמי הכי: "לדעת כי אני ה' מקדשכם", אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לה והודיעם. מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל: הנותן פת לתינוק, צריך להודיע לאמו. מאי עבד לקה? אמר אבני: שאף לקה משחא, ומלי לקה כוחלא. והאידנא דחיישינן לכשפים מאי? אמר רב פפא: שאף לקה מאותו המין. איני והאמר רב חמא (בר) [רבין] חנינא: הנותן מתנה לחבירו אין צריך ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

80 עוונות שאדם דש בעקביו

הגמרא מסבירה את הפסוק "עון עקבי יסובני" על העבירות שאדם דש בעקביו בעולם הזה, והן מקיפות אותו ביום הדין. גם עבירות "קלות" כאלה חוסמות את גילוי השבת.

Avodah Zarah 18a:4 עבודה זרה י"ח א:ד'

ועל בתו לישב בקובה של זונות, דאמר רבי יוחנן: פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי, אמרו: כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותיה. והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב "עון

85 כי א-ל דעות

"כי הוי אל דעות". את לשון הרבים קוראים כשתי בחינות של דעת: דעת עליונה שרק מקיפה, ודעת תחתונה שחודרת פנימה.

I Samuel 2:3 שמואל א ב:ג

אַל־תִּרְבוּ תִדְבְּרוּ גְבָהָה גְבָהָה יֵצֵא עִתְק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת Havaayah
וְלוֹ תִתְּכֶנּוּ עֲלִלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל א ב, ג.

פסוקה 14

86 דאכל בי עשרה שכינתא שריא

"בכל מקום שיש עשרה, השכינה שורה". הנוכחות השורה על ציבור של עשרה היא המקיף הקרוב, המעורר את המתפלל בתוכם.

Sanhedrin 39a:11 סנהדרין ל"ט א:י"א

אָמַר לָקָה קִיסַר לְרַבִּין גְּמִלְיָאֵל: אֲמַרְתִּינוּ כֹּל בִּי עֲשָׂרָה שְׁכִינָתָא שְׂרִיָא, כַּמָּה שְׁכִינָתָא אִיכָא? קִרְיָיָה לְשַׁמְעִיָה, מָחָא בָקָה בְּאַפְתָּקָא. אָמַר לָקָה: אֲמַאי עַל שְׁמַשָּׁא בְּבִיתִיָה דְקִיסַר? אָמַר לָקָה: שְׁמַשָּׁא אֲכֹלִי עֲלֵמָא נִיחָא. וּמָה שְׁמַשָּׁא דָחַד מִן אֵלֶּף אֵלֶּף רַבּוּא שְׁמַשִּׁי דְקָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִיחָא אֲכֹלִי עֲלֵמָא, שְׁכִינָתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

87 הבאים ישרש

"הבאים יעקב ישרש". המאמר בתורה אור על פסוק זה, בסוף פרשת שמות, מפרט את שני סוגי המקיף.

Isaiah 27:6 ישעיהו כ"ז ו'

הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יִצְיִץ וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְּנֵי־תֵבֶל תְּנוּבָה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 ויקהל משה

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" — פתיחת הציווי על השבת בפרשת ויקהל. המאמר בתורה אור על פסוק זה מסביר את הנשמה היתרה של שבת כהתגלות של הרצון העליון.

Exodus 35:1 שמות ל"ה א'

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֲתֶם:

And Moses assembled all the congregation of the children of Israel, and said unto them: 'These are the words which the L-RD hath commanded, that ye should do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 ושמורו בני את השבת לעשות את השבת

"ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת". שמירת שבת אחת

נותנת כוח "לעשות" את השבת הבאה.

Exodus 31:16 שמות ל"א ט"ז

וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם:

Wherefore the children of Israel shall keep the sabbath, to observe the sabbath throughout their generations, for a perpetual covenant

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 לסוסתי

"לסוסתי ברככי פרעה". המאמר על פסוק זה, המובא כאן, עוסק בטל של עתיק בשלוש סעודות השבת.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א:ט

לְסֹסְתִי בְּרַכְכִּי פֶרְעָה דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

91 ליום שכולו שבת

מזמור יום השבת הוא "מזמור שיר ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים". העלייה האמיתית של הנשמות שייכת ליום זה.

Mishnah Tamid 7:4 משנה תמיד ז:ד'

... בַּשָּׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים (שם צב), ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבַשׁ וְגו'. בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים (שם צב), מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, מְזֻמָּר שִׁיר לְעֵתִיד לְבָא, לְיוֹם שְׂכָלוֹ שַׁבָּת מְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

The following are the psalms that were chanted in the Temple. 1) On the first day they used to say, "The earth is the L-rd's and the fullness thereof, the world and they that dwell therein" (Psalms 24). 2) On the second day they used to say: "Great is the L-rd and highly to be praised, in the city of our G-d. His holy mountain" (Psalms 48). 3) On the third day they used to say: "G-d stands in the congregation of G-d, in ... the midst of the judges he

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

92 ואכלתם אכול

"ואכלתם אכול ושבעו, והללתם את שם הוי' אלקיכם אשר עשה עמכם להפליא". המאמר בלקוטי תורה על פסוק זה עוסק בנשמות החדשות שלעתיד לבוא.

Joel 2:26 יואל ב:כ"ו

וְאָכַלְתֶּם אֶכּוֹל וְשָׂבַעְתֶּם וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא־יָבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

And ye shall eat in plenty and be satisfied, and shall praise the name of the L-RD your G-d, that hath dealt wondrously with you; and My people shall never be ashamed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

93 סדי"ה למנצח על השמינית

ההערה מצטטת מאותו מאמר: "בחינת אדם קדמון, רצון כל הרצונות, היא למעלה משבת". הקטע מבאר את "למנצח על השמינית" דרך נצח, המפרק

101 ע"פ ואכלתם אכול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
לקו"ת צו ז, ג.

102 הקטע על "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", אחד משני המקומות בוזהר שהאדמו"ר הזקן מצטט כמקור לכך ששבת היא בינה.

Zohar, Beshalach 28:408-418 ספר הזהר, בשלח כ"ח:ת"ח-ת"י

פסקה 17

103 מכל מלאכתו אשר עשה

"וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה". המנוחה ממה ש"עשה" נוגעת לאצילות, ואדם קדמון נמצא למעלה ממנה.

Genesis 2:2 בראשית ב':ב'

וְיָכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכָל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 מכל מלאכתו אשר ברא לעשות

"כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות". המנוחה ממה ש"ברא" מגיעה אפילו לפנימיות אדם קדמון.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג'

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מְכָל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating .had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 18

105 ומקדשי תיראו

"את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו; אני הוי"י". "מקדשי" נקרא כאן על התורה.

Leviticus 19:30 ויקרא י"ט:ל'

אֶת־שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ אֲנִי ה'

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I .am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 כמאדו"ל

"מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה". התורה היא כיום מקדשו של ה'.

Berakhot 8a ברכות ח' א

הערת קה"ת
ברכות ה, א (מיום).

107 וירא העם וינעו

במעמד הר סיני "העם ראו ונעו ויעמדו מרחוק". קרבתה של ההתגלות

האחרון מבין שלושת המפרקים חכמה, חסד ונצח, וממשיך לבחינת "רצון כל הרצונות".

הערת קה"ת

לעיל כב, א "שבחינת א"ק רעוא דכל רעיון גבוה מהשבת". ראה גם באוה"ת ויקרא-ב ע' תקיד.

94 סדי"ה למנצח על השמינית

שם נזכר כינור של ימות המשיח בעל שמונה נימים, "למנצח על השמינית", הנימה השמינית, בעוד שכל דבר שבקדושה הוא במספר שבע, כמו שבת, השביעית. את המילה כינור דורש תיקוני זוהר כ"כ"ו נר": הוי מאיר בנר, שכינתו.

הערת קה"ת

לקו"ת שמיני כא, ג.

95 דא"ק הוא למעלה מהעליות דשבת

ההערה אומרת שגם בסידור הזה נכתב שאדם קדמון אינו עולה בשבת.

הערת קה"ת

וכ"כ בסידור מהר"ק שא"ק אינו עולה בשבת. וע' במג"א [במגן אבות בדיטושוב תרס"ב] ויושט המלך לאסתר ס"ד [נד, א]. אך שם אינו מבואר התי" כ"כ. ובכתב ע"ז קיה, ב שם מבואר התי" ע"ז בטוב. [כ].

96 במ"א — ע"פ ויקהל משה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א פו, ד "אית בחי" רצון שלמעלה מעלה מהחכמה . . בחי' האהבה שאינה נולדה מהתבוננות השכל כ"א היא אהבה פשוטה שלמעלה מן השכל . . כך עלה במחשבה ואין טעם לרצון . . ובחי' אהבה ורצון זה להי מתגלה בנפש האדם ביום השבת דוקא".

97 ממחרת השבת

"וספרתם לכם ממחרת השבת". בינה נקראת "ממחרת השבת", מדרגה שלמעלה משבת.

Leviticus 23:15 ויקרא כ"ג:ט"ו

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחָרֵת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת־עֶמֶךָ הַתְּנוּפָה שָׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה:

And ye shall count unto you from the morrow after the day of rest, from the day that ye brought the sheaf of the waving; ;seven weeks shall there be complete

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 בוזהר דשבת הוא בינה

הזוהר על "זכור את יום השבת לקדשו", המלמד שכל הברכות שלמעלה ושלמטה תלויות ביום השביעי; המקום השני שהאדמו"ר הזקן מצטט כמקור לכך ששבת היא בינה.

Zohar, Yitro 27:453-464 ספר הזהר, יתרו כ"ז:תנ"ג-תס"ד

99 ודפ"ח א'

ההערה אומרת שבסידור מובא ביאור לקטע הזה בוזהר.

הערת קה"ת

ראה בסידור דף קעג, א ביאור על מאמר הזהר ועם הגהות בביאה"ז להצ"צ כרך-ב ע' תשפט.

100 לע"ל ליום שכולו שבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף תמיד.

לעצמותו של המאציל. לכן האור הפנימי של הקו הוא עצמו אור אין סוף.

Tanya, Iggeres HaKodesh 20:5-6 תניא, אגרת הקדש כ"ה-ו'
ו"יש מאין" נקרא "בריאה" בלשון הקדש. והגם שהיש הנבכר הוא גם
כן כלא חשיב קמיה, דהיינו, ששכל במציאות לגבי הכח והאור השופע
בו מהכלים ד"י ספירות דאצילות בריאה צורה עשירה, שה"קו" אור-
אין סוף ברוך הוא מאיר בהם, וכיו השמש בשמש, כמו שנתבאר
בלקוטי אגרים חלק ב' - היינו "קמיה" דוקא, שהיא ידיעתו יתברך
מלמעלה למטה. אבל בידיעה שממטה למעלה - היש הנבכר הוא דבר
נפרד לגמרי בידיעה והשגה ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

113 ועמ"ש — ע"פ המאמר זח"ג

ההערה מזהה את המאמר על "עלי כפרה" שבזוהר, העוסק בצמצום של
הי"ד, כמאמר הנדפס בביאורי זוהר ב"76c.

הערת קה"ת

ביאה"ז שם (עו, ג).

114 הביאו עלי כפרה

"אמר הקב"ה: הביאו עלי כפרה בראש חודש". המאמר על קטע זה,
המצוטט כאן, עוסק בצמצום של הי"ד.

Zohar, Achrei Mot 72:405-75:413 ספר זוהר, אחרי מות ע"כ:ת"ה-
ע"ה:ת"י

and a person stepping on them with his foot or his shoe may
come to harm. If this is true of this remnant of a remnant of
filth, how much more of the woman who was joined with the
Serpent! Alas for the world which inherited that filth from
her! Therefore it is written, "To a woman in the separation of
her uncleanness thou shalt not draw near". Happy the gen-
eration in which R. Simeon lived! To it the words apply,
... "Happy art thou O land, when thy king is

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

115 כבד את אביך ואת אמך

"כבד את אביך ואת אמך", המופיע אחרי "זכור את יום השבת". הסמיכות
מחברת את התורה, אב ואם, עם השבת.

Exodus 20:12 שמות כ"ב

כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך על האדמה
אשר- Havayah אלקיך נתן לך:

Honour thy father and thy mother, that thy days may be long
upon the land which the L-RD thy G-d giveth thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 לזכור את יום השבת

"זכור את יום השבת לקדשו", המופיע לפני הציווי לכבד את אביו ואת
אמו.

Exodus 20:8 שמות כ"ח

זכור את-יום השבת לקדשו:

Remember the sabbath day, to keep it holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו". יראת הורים (התורה, אור

מעוררת יראה גדולה.

Exodus 20:15 שמות כ"ט

וכל העם ראים את-הקולות ואת-הלפידים ואת קול השפף ואת-ההר
עשן וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק:

And all the people perceived the thunderings, and the light-
nings, and the voice of the horn, and the mountain smoking;
and when the people saw it, they trembled, and stood afar
off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, טו.

108 וירא ישראל . . וייראו העם

על הים "וירא ישראל את הים הגדולה... וייראו העם את הוי". ההתגלות
עוררה יראה.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וירא ישראל את-היגד הגדלה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את-ה'
ויאמינו בו ויבמשה עבדו:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the
Egyptians, and the people feared the L-RD; and they be-
lieved in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, לא.

109 אני אותיות אין

שם, "אני" — שאותיותיה הן "אין" — היא ביטול תחושת העצמי, ההופך
את ה"אני" ל"אין"; באמצעותו נמשך התענוג העליון לתורה, כמאמר "אני
השתעשעתי בתורתך".

הערת קה"ת

ראה פרדס שער הטעמים פ"א. שער אם הא"ס הוא הכתר פ"א. שיעור קומה
— להרמ"ק — ס"ז (ז, ג) בסופו. לקמן (במדבר) יח, ג.

110 דלית מחשבה תפיסא ב"

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

111 דלית מחשבה תפיסא ב"

בהקדמה לתיקוני זוהר נאמר: "אתה נעלה על כל הנעלים, נסתר מכל
הנסתרים; שום מחשבה אינה יכולה להשיג אותך כלל". זוהי העצמות
הנקראת "אני", "אין".

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה
תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר
ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין.
ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון
ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין
עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

112 שהאור מעין המאור

הקטע הפותח במילים "איהו וחיוהי חד" מסביר שהאור דומה למקורו,

פנימי) מצטרפת לשמירת שבת (אור מקיף).

Leviticus 19:3 ויקרא י"ט:ג

אִישׁ אָמוּ וְאִכּוֹ תִירָאוּ וְאֶת־שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

Ye shall fear every man his mother, and his father, and ye shall keep My sabbaths: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ודא איהו תורת ה' כו' ודא איהו כבוד דאבא ואימא

הרעיא מהימנא על קדושים קושר בין "תורת הו' תמימה" לבין "כבוד אביו". כיבוד אב ואם קשור לתורה.

Zohar, Kedoshim 4:37-43 ספר זוהר, קדושים ד':ל"ז-מ"ג

119 שתשב"כ נק' מוסר אביך ותשבע"פ נקרא תורת אמך

"שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". התורה שבכתב היא מוסר האב, והתורה שבעל פה היא תורת האם.

Proverbs 1:8 משלי א':ח

שְׁמַע בְּנִי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל־תַּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ:

Hear, my son, the instruction of thy father, And forsake not the teaching of thy mother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19**120 שהתלמוד נמשך מהיכל קדשי קדשים דבריאה שבו מתלבש מלי****דאצילות**

בתניא מוסכר שמלכות דאצילות מתלבשת בהיכל קודש הקודשים דבריאה, בחכמה, בינה ודעת של בריאה, ושמשם נמשכת הגמרא שלפנינו. נמצא שהתורה היא אצילות הנמשכת לבריאה.

Tanya, Likkutei Amarim 52:7-8 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"ב:ז-ח'

ובירידתה בהשתלשלות מעולם לעולם – גם השכינה ירדה ונתלבשה בה בכל עולם ועולם, וזהו היכל קדשי קדשים שבכל עולם ועולם, וכמו שכתוב בזהר ועץ חיים, שהשכינה, שהיא מלכות דאצילות [שהיא בחינת גילוי אוראין] סוף ברוך הוא וחיית שמאיר לעולמות, ולכן היא נקראת "דבר ה' וירוח פיו", כביכול על דרך משל, כמו שבאדם הדבור הוא מגלה מחשבתו הסתומה ונעלמה להשומעים] – היא מתלבשת בהיכל קדשי קדשים דבריאה, ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

פסקה 20**121 מ"ש בוהר תי"ו רשים רשימו**

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג באדרא קכה, ב.

122 תי"ו רשים רשימו לעתיק יומין דלית דכוותי

האידרא רבא: "האות תי"ו רשמה סימן לעתיק יומין, שאין דומה לו". זהו השורש לסדר ההפוך, מתי ולמעלה, של תפילת מוסף של שבת.

Zohar, Idra Rabba 3:14-6:25 ספר זוהר, האדרא רבא ג':י"ד-ו':כ"ה

פסקה 21**123 בביאור ע"פ והניף הכהן**

שם ז"א עולה לשורשו ומקורו בארץ, למעלה מחכמה ובינה, הנקראות לפי סדר אותיות הכתב, השייך לפני הבי"ת: "והניף הכהן אותם ... לפני הוי"ו, למעלה מחכמה. כשהשייך נמצאת מתחת לבי"ת, יש להמתיק את הדינים כדי שהכוחות החיצוניים לא יינקו מן השייך, כפי שמספר הזוהר שהאות שייך נאמר לה שהיא טובה ואמיתית, אך אותיות השקר לוקחות אותה עמן.

הערת קה"ת

ראה לעיל לט, ב.

124 והניף הכהן אותם על לחם הבכורים

והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני הוי"ו. המאמר על פסוק זה, המצוטט כאן, דן באותיות ובמקורן.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ'

והניף הכהן אתם על לחם הבכורים תנופה לפני ה' על־שני כִּבְשִׁים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַה' לִכְהֵן:

And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 23**125 עולת שבת בשבתו**

"עולת שבת בשבתו, מלבד עולת התמיד". "עולה" פירושה גם עלייה: בשבת השבת עצמה עולה – השבת העליונה.

Numbers 28:10 במדבר כ"ח:י'

עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ עֹלֶת־עֹלֶת הַתָּמִיד וְנֹסֶכֶה:

This is the burnt-offering of every sabbath, beside the continual burnt-offering, and the drink-offering thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 24**126 תחת אשר לא עבדת**

"משום שלא עבדת את הו' אלקיך בשמחה ובלבב שמח". המאמר על פסוק זה, המובא כאן, מבחין בין אור לשפע.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 וכולא קמיה כלא חשיב

הזוהר מדבר על יראת ה', שהוא גדול ומושל, שורש כל העולמות, "יכולא קמיה כלא חשיב". ההארה המחיה את העולמות נחשבת לאין ואפס

לעומתו.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר הזהר, הקדמה כ"קפ"ח-
כ"ב קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: "and all the inhabitants of the earth are as nought" (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

128 אני הוי' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית". המשכת הארה אל העולמות אינה מחוללת בו שינוי.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו

כי אני ה' לא שִׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כִלִּיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 ע"פ ראיתי והנה מנורת זהב

שם, העבודה היא להמשיך גילוי אלקות מן ההעלם, מבחינה שלמעלה מהשתלשלות; שכן ככל שהגילוי נמשך למטה דרך ההשתלשלות, הוא מתלבש במדרגות רבות כל כך, עד שהוא נעשה השמים והארץ הגשמיים, המסתירים עליו. הקו נמשך מן הבחינה האחרונה ממש, הארה מצומצמת ביותר, כמו חכם גדול הבקי בסוגים רבים של חכמה ומצמצם את עצמו לבחינה האחרונה שבחכמתו — חכמה שבדיבור או שבמעשה.

הערת קה"ת

לקרית בהעלתך לו, א.

130 ראיתי והנה מנורת זהב כולה

"ראיתי והנה מנורת זהב כולה". המאמר על פסוק זה, המובא כאן, דן בדרגות ההארה שמהן נמשכים העולמות.

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה עָלֶיהָ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרֹת אֲשֶׁר עָלֶיהָ:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 כי לא מחשבתי מחשבותיכם

"כי לא מחשבתי מחשבותיכם". בניגוד למחשבתו של אדם, "מחשבותי" של ה' אינה מתלבשת בו ואינה מקיפה אותו.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח

כי לא מחְשְׁבוֹתֵי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכֵי ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 רני ושמחי בת ציון

"רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך". המאמר על פסוק זה מובא בעניין היות ה' קדוש ונבדל מ"מחשבתו".

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׂמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְךָ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I' will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה". המאמר על פסוק זה מובא באותו עניין.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לּוֹ אִמּוֹ בָּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמִיחַת לְבָו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Vilna Edition (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/behav/3

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק